

2023 Ετήσια Έκθεση KPMG

Ιδιωτική Ασφαλιστική Αγορά
From Resilience to Growth

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
Με μια ματιά	6
Έρευνα της KPMG για την επίδραση του ΔΠΧΑ 17 στις γνωστοποιήσεις και στα μεγέθη των Ασφαλιστικών εταιρειών	8
Φορολογικά Θέματα και Πρόσφατες Φορολογικές Διατάξεις	12
Εκσυγχρονισμός της ασφαλιστικής χρηματοοικονομικής λειτουργίας (Finance Transformation)	14
Ετήσια Έρευνα KPMG	16
I Ασφάλιστρα	18
II Ανάλυση Ενεργητικού και Παθητικού	21
III Κεφαλαιοποίηση και Αποτελέσματα	25
IV Αποδοτικότητα και Δραστηριότητα	28
V Αποθεματοποίηση	32
VI Αποζημιώσεις	34
VII Φερεγγυότητα (Solvency II)	37
Αναλύσεις και Συμπεράσματα	42

Στην KPMG ανανεώνουμε το ετήσιο μας ραντεβού με τον κλάδο της Ιδιωτικής Ασφάλισης με την 13η έκδοση της Ετήσιας Έκθεσης του 2023 για την Ελληνική Ασφαλιστική Αγορά, η οποία έχει πλέον καθιερωθεί ως ένα από τα βασικά εργαλεία ανάλυσης της αγοράς της Ιδιωτικής Ασφάλισης στην Ελλάδα.

Στην Έκθεση για το 2023, θα βρείτε στατιστικά στοιχεία και αναλυτικό σχολιασμό που βοηθούν στην ανασκόπηση της αγοράς με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία του 2022, καθώς και ανάλυση για τις τάσεις, τους κινδύνους και τις προοπτικές του κλάδου με έμφαση:

- Στη διαμόρφωση του τοπίου σε περιβάλλον υψηλών επιτοκίων και πληθωρισμού αλλά και αυξημένων αποζημιώσεων.
- Στις συζητήσεις για την επέκταση της υποχρεωτικής ασφάλισης και τη θεσμοθέτηση κινήτρων με σκοπό τη διεύρυνση της διείσδυσης της ασφάλισης.
- Στην ανάγκη μετασχηματισμού των εταιρειών και ιδιαίτερα στον εκσυγχρονισμό της οικονομικής διεύθυνσης.
- Στις εντυπώσεις από τις πρώτες δημοσιοποιήσεις στοιχείων κατά ΔΠΧΑ 17 καθώς και τις πρόσφατες εξελίξεις σε φορολογικά θέματα.

Η βασική ενότητα της Έκθεσης αναφέρεται στην ετήσια έρευνα για τη χρηματοοικονομική ανάλυση και κεφαλαιακή επάρκεια των Ελληνικών Ασφαλιστικών Εταιρειών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έρευνά μας στηρίζεται κυρίως στα στοιχεία που αντλούνται από τις ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εταιρειών, αλλά και από τις Καταστάσεις Φερεγγυότητας που δημοσιεύονται σύμφωνα με το νέο πλαίσιο Φερεγγυότητας II, με στόχο την αρτιότερη και πληρέστερη ενημέρωση του αναγνώστη.

Ελπίζουμε να βρείτε στην έκδοση αυτή ωφέλιμα ευρήματα για εσάς και τον οργανισμό σας και είμαστε στη διάθεσή σας να συζητήσουμε από κοντά τα θέματα που σας απασχολούν.

Φίλιππος Κάσος
Γενικός Διευθυντής
Ελεγκτικό Τμήμα, Ασφαλιστικές Υπηρεσίες
KPMG στην Ελλάδα

Με μια ματιά

Ασφάλιστρα ανά κάτοικο

	2022		2021		Μεταβολή 2021-2022	
	Ευρώπη	Ελλάδα	Ευρώπη	Ελλάδα	Ευρώπη	Ελλάδα
Ζωής (συμ. Υγείας)	1.812	265	1.899	259	-5%	2%
Unit Linked	543	82	600	60	-9%	36%
Ζωή (εκτός Υγείας)	754	112	810	131	-7%	-14%
Υγεία (Συμ. Ασθ. & Ατυχ.)	515	70	490	67	5%	5%
Γενικές (εκτός Ατυχ. & Ασθ.)	1.242	190	1.119	180	11%	6%
Αυτοκίνητο	381	95	363	92	5%	2%
Κατοικία	397	48	349	44	14%	9%
Λοιπές γενικές ασφαλίσσεις	464	48	407	43	14%	9%
Σύνολο	3.054	455	3.018	439	1%	4%

Πηγή: ΕΑΕΕ, ΕΙΟΠΑ

Ασφαλιστική Διείσδυση

Ιταλία	Γερμανία
7.1%	8.6%
9.1%	6.5%
Πορτογαλία	Ελλάδα
5.0%	2.3%
5.8%	2.5%
Ισπανία	Βουλγαρία
5.3%	2.1%
5.1%	2.3%

○ 2022
○ 2021

Πηγή: ΕΑΕΕ, ΕΙΟΠΑ, BG Regulator

Ετήσια Μεταβολή ΑΕΠ vs Ασφάλιστρα

Ευρώπη

	ΑΕΠ	Ασφάλιστρα
2021	5.3%	10%
2022	3.5%	1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΑΕΕ

Ελλάδα

	ΑΕΠ	Ασφάλιστρα
2021	8.4%	11%
2022	5.6%	4%

Ανάλυση επενδύσεων

	Ευρώπη	Ελλάδα
Ομόλογα	38%	60%
Μετοχές, Συμ/χές, Αμοιβαία	31%	12%
Unit Linked	24%	24%
Δάνεια, κ.λπ.	7%	4%

ROA (Απόδοση Ενεργητικού μετά φόρων)

2021 —> **1.7%**
2022 —> **1.1%**

ROE (Απόδοση Κεφαλαίων μετά φόρων)

2021 —> **8.0%**
2022 —> **7.9%**

ROI (Απόδοση Επενδύσεων)

2021 —> **1.4%**
2022 —> **1.8%**

Δείκτες φερεγγυότητας και ταξινόμηση κεφαλαίων (Ελλάδα)

	2021	2022
SCR	191%	184%
MCR	535%	505%

	2021	2022
TIER 1	91%	91%
TIER 3	9%	9%

Στατιστικά στοιχεία αυτοκινήτων (Ελλάδα)

	2020	2021	2022
Αριθμός Ατυχημάτων Σωμ. Βλαβών (ανά 100 χιλ. οχήματα)	106	120	127
Αριθμός θανατηφόρων ατυχημάτων (ανά εκατ. πληθυσμού)	51.5	56.0	57.4
Δείκτης ζημιών	41%	48%	57%
Συνολικός δείκτης (Combined Ratio)	82%	88%	98%
Συχνότητα ζημιών*	7.9%	8.9%	10.0%
Μέσο κόστος ζημιών (Ευρώ)*	1.165	1.142	1.210

*Πηγή: Στατιστική Επετηρίδα Ασφάλισης Αυτοκινήτων (ΣΕΑΑ)

Έρευνα της KPMG για την επίδραση του ΔΠΧΑ 17

στις γνωστοποιήσεις και στα μεγέθη των Ασφαλιστικών εταιρειών

Στη KPMG συνεχίζοντας τη συστηματική ανάλυση των οικονομικών αναφορών των μεγάλων εισηγμένων ασφαλιστικών οργανισμών σχετικά με την εφαρμογή των νέων λογιστικών προτύπων – ΔΠΧΑ 17 Ασφαλιστικά Συμβόλαια και ΔΠΧΑ 9 Χρηματοοικονομικά Μέσα – αναλύσαμε τις εξαμηνιαίες εκθέσεις σύμφωνα με το IAS 34 Ενδιάμεση Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση 64 διεθνών ασφαλιστικών εταιρειών για το εξάμηνο που έληξε στις 30 Ιουνίου 2023.

Από την ανάλυση προκύπτουν βασικές παρατηρήσεις και διαφοροποιήσεις τόσο στις απαιτούμενες γνωστοποιήσεις του ΔΠΧΑ 17 όσο και στις επιπτώσεις του ΔΠΧΑ 17 σε βασικούς δείκτες απόδοσης (KPIs).

- Οι υπολογισμοί μέτρησης κερδοφορίας ενημερώνονται ώστε να αντικατοπτρίζουν τη βάση του ΔΠΧΑ 17/ΔΠΧΑ 9 με ορισμένους ασφαλιστικούς οργανισμούς να έχουν αρχίσει να αναφέρουν μια νέα μέτρηση με βάση τα ίδια κεφάλαια και το καθαρό Συμβατικό Περιθώριο Κέρδους (CSM) για να παρέχουν μια ένδειξη της συνολικής αξίας της ασφαλιστικής δραστηριότητας.
- Παρατηρείται ότι οι εταιρείες Ασφαλίσεων Ζωής και Υγείας ενσωματώνουν το CSM ως δείκτη μέτρησης νέας παραγωγής, αποτυπώνοντας την απόδοση ιδίων κεφαλαίων (ROE), συνήθως υψηλότερη σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ 17 και ΔΠΧΑ 9 σε σύγκριση με τα ΔΠΧΑ 4 και ΔΛΠ 39, ενώ η επίπτωση στα Κέρδη ανά μετοχή (EPS) φαίνεται να ποικίλλει.
- Οι εταιρείες γενικών ασφαλίσεων επικαιροποίησαν τους δείκτες κερδοφορίας τους ώστε να

αντικατοπτρίζουν τα νέα στοιχεία του ΔΠΧΑ 17 για τα ασφαλιστικά έσοδα και τα έξοδα ασφαλιστικών υπηρεσιών, χρησιμοποιώντας ως βασικό δείκτη το μεικτό δείκτη ζημιών στον οποίο ο αντίκτυπος του ΔΠΧΑ 17 διαφέρει μεταξύ των ασφαλιστικών οργανισμών ανάλογα με τον τρόπο υπολογισμού του.

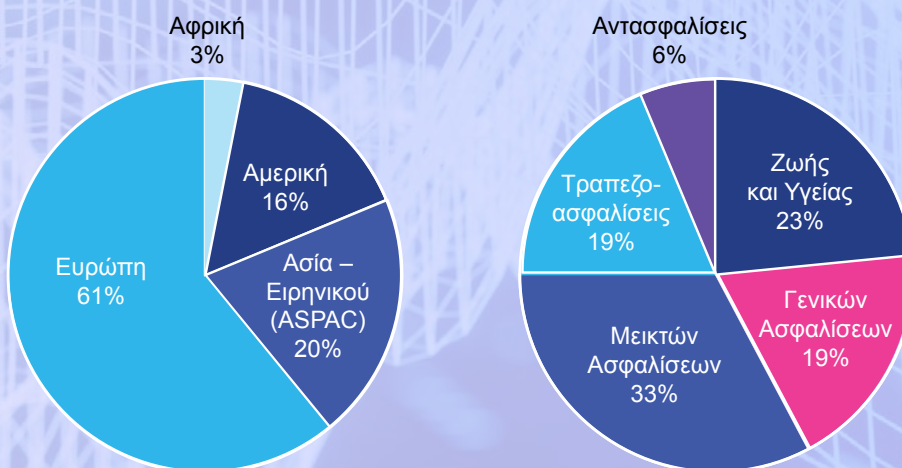
- **61% των ασφαλιστικών οργανισμών** εφαρμόζουν την επιλογή αναγνώρισης στα συνολικά εισοδήματα (OCI) για τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις.
- **30% των ασφαλιστικών οργανισμών** αναμένεται να μετρήσει την πλειονότητα των επενδύσεων σε μετοχικούς τίτλους στην εύλογη αξία μέσω του λοιπού συνολικού εισοδήματος (FVOCI).

Στη συνέχεια έχουμε επιλέξει να παρουσιάσουμε τις σημαντικότερες παρατηρήσεις σε:

- Επιτόκια προεξόφλησης
- Προσαρμογή κινδύνου
- Συμβατικό περιθώριο κέρδους
- Καθαρά κέρδη περιόδου

Έδρα και είδος ασφάλισης του δείγματος

(σε αριθμό ασφαλιστικών οργανισμών)

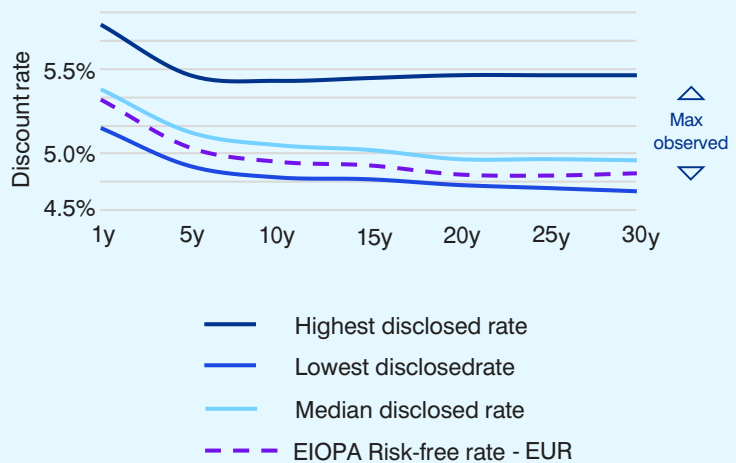

Περισσότερες πληροφορίες παρέχονται στον κάτωθι ιστότοπο.
<https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2023/03/real-time-ifs17.html>

Επιτόκια προεξόφλησης

Σημαντικές διαφορές μεταξύ της υψηλότερης και της χαμηλότερης παρατηρούμενης καμπύλης αποδόσεων που εφαρμόστηκαν στις προεξοφλητικές ασφαλιστικές υποχρεώσεις.

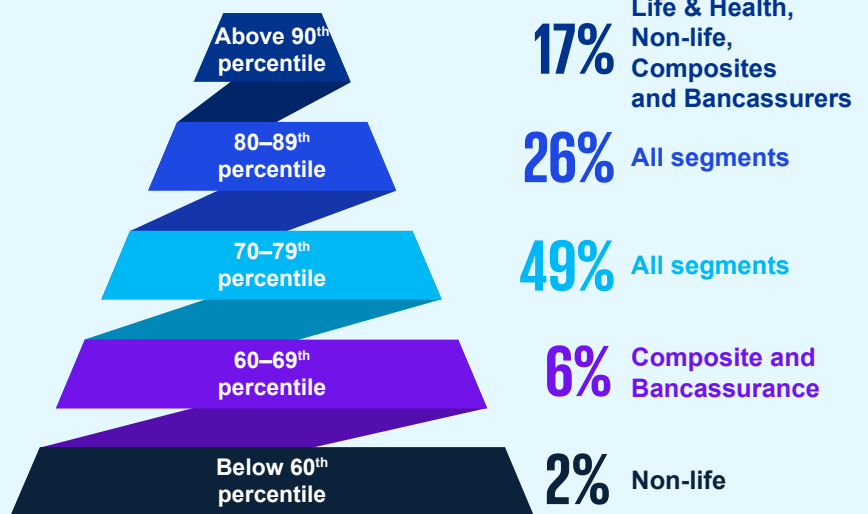
EUR discount rates disclosed at 30 June 2023

Επίπεδο Εμπιστοσύνης – Προσαρμογή Κινδύνου (Risk Adjustment)

Νέες γνωστοποιήσεις σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 17 σχετικά με τα επίπεδα εμπιστοσύνης για την προσαρμογή του κινδύνου βοηθούν τους χρήστες να συγκρίνουν την απόδοση των ασφαλιστικών οργανισμών.

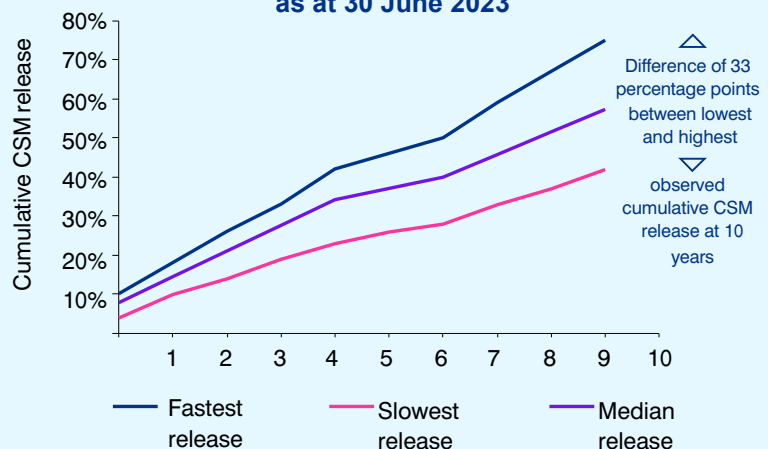
Percentage of insurers by disclosed confidence level

Συμβατικό Περιθώριο Κέρδους – Αναμενόμενη αναγνώριση στα αποτελέσματα

Η γνωστοποίηση της αναμενόμενης αναγνώρισης CSM στα κέρδη ή στις ζημιές στις αναφορές της ενδιάμεσης περιόδου είναι πιο συνηθισμένη στην Αμερική σε σύγκριση με άλλες χώρες.

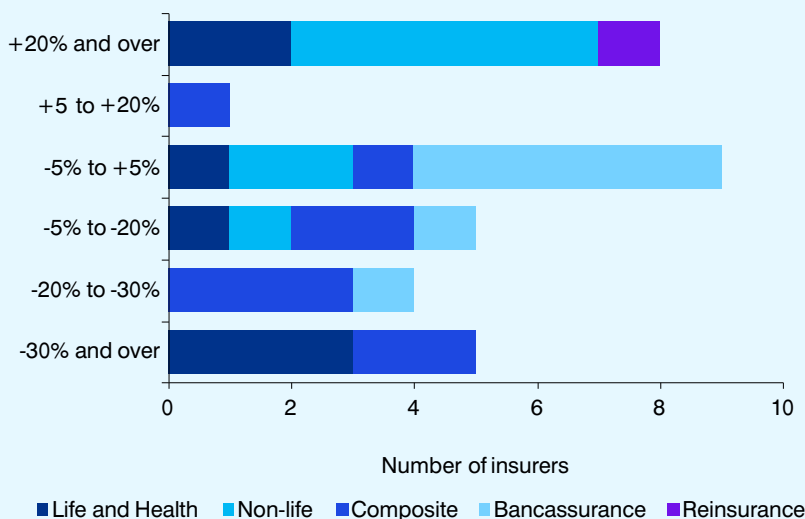
Expected recognition of CSM in profit or loss as at 30 June 2023

Επίδραση στα Καθαρά Κέρδη περιόδου (1 Ιανουαρίου - 30 Ιουνίου 2023)

Οι αναφορές της ενδιάμεσης περιόδου του 2023 των ασφαλιστικών οργανισμών δείχνουν μια ευρεία επίδραση στα καθαρά κέρδη από την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 17 και του ΔΠΧΑ 9.

Impact of IFRS 17 and IFRS 9 on 36 insurers' FY 2022 net profit

Ελληνική Έρευνα KPMG - Γνωστοποιήσεις ΔΠΧΑ 17

Παρατηρήσεις από την ανάλυση 24 Οικονομικών Καταστάσεων των Ελληνικών Εταιρειών για την χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2022.

Οι γνωστοποιήσεις των Ελληνικών Ασφαλιστικών Οργανισμών για το 2022 δεν παρείχαν στην πλειοψηφία τους αναλυτικές πληροφορίες για την κατανόηση της αρχικής εκτιμώμενης επίδρασης από την εφαρμογή του νέου προτύπου ΔΠΧΑ 17 στα ασφαλιστήρια συμβόλαια. Παρότι το ΔΛΠ 8 που καλύπτει τις αλλαγές στις πολιτικές, δεν αναφέρει ιδιαίτερες οδηγίες ως προς τις γνωστοποιήσεις για το ΔΠΧΑ 17 κατά το στάδιο της προετοιμασίας, εντούτοις υπήρχαν προσδοκίες για παροχή τουλάχιστον των αρχικών εκτιμήσεων της επίδρασης στα ίδια κεφάλαια.

Από την Ανάλυση 24 εταιρειών προέκυψαν τα εξής:

- Μικρή και περιορισμένη αναφορά από όλες τις εταιρείες που εστιάζεται κυρίως στην πορεία της προετοιμασίας.
- Δεν υπήρχε έλλειψη πληροφοριών για επιμέρους νέες πολιτικές, αποφάσεις της διοίκησης και παραδοχές για εκτιμήσεις σχετικές με την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 17.
- 4 Εταιρείες παρείχαν συνοπτικές γνωστοποιήσεις της επίδρασης και ελάχιστες πληροφορίες για την μετάβαση, 2 εξ αυτών δραστηριοποιούνται και στους κλάδους ζωής και 2 αποκλειστικά στους κλάδους γενικών ασφαλίσεων.

- Από την ανάλυση των 4 εταιρειών προέκυψε ότι οι εταιρείες με δραστηριότητα στις ασφάλειες ζωής έχουν σημαντική αρνητική επίδραση στα Ίδια Κεφάλαια, όπως ήταν αναμενόμενο, λόγω κυρίως της βέλτιστης εκτίμησης των υποχρεώσεων, της εμφάνισης - αναγνώρισης νέων λογαριασμών υποχρεώσεων για προσαρμογή κινδύνου (Risk Adjustment) και συμβατικό περιθώριο κέρδους (CSM). Αντίθετα στις επιχειρήσεις γενικών ασφαλίσεων η επίδραση στα Ίδια Κεφάλαια είναι θετική κυρίως λόγω της προεξόφλησης των υποχρεώσεων για εκκρεμείς αποζημιώσεις κάτι που επίσης ήταν αναμενόμενο.

Το ΔΠΧΑ 17 προσφέρει νέα δεδομένα που θα μπορούσαν να παρέχουν σημαντική πληροφόρηση σχετικά με την ανάπτυξη και τη δυναμική της οικονομικής απόδοσης ενός οργανισμού. Καθώς οι βασικοί δείκτες επιδόσεων εξακολουθούν να αναπτύσσονται και να σταθεροποιούνται, η ανάλυση νέων μεγεθών του ΔΠΧΑ 17, όπως το CSM και η προσαρμογή κινδύνου, μπορούν να παρέχουν πολύτιμες ποσοτικές πληροφορίες για την αξιολόγηση της επιχειρηματικής ανάπτυξης και την ανάλυση των παραγόντων κερδοφορίας.

Φορολογικά Θέματα και Πρόσφατες Φορολογικές Διατάξεις

Στην έκθεσή μας παρουσιάζουμε επιλεκτικά ορισμένες διατάξεις και αλλαγές στη γενική φορολογία που πιστεύουμε ότι αφορούν και επομένως ενδιαφέρουν και τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις.

► IFRS 17 «Ασφαλιστήρια Συμβόλαια»

Από την 1η Ιανουαρίου 2023 οι ασφαλιστικές εταιρείες εφαρμόζουν το ΔΠΧΑ 17 και το ΔΠΧΑ 9. Το ΔΠΧΑ 17 αποτελεί τη μεγαλύτερη λογιστική αλλαγή που έχει πραγματοποιηθεί για τις ασφαλιστικές εταιρείες από την εφαρμογή των προτύπων και οι επιπτώσεις από την εφαρμογή του είναι εμφανείς, όχι μόνον στη λογιστική απεικόνιση, στις αναλογιστικές μελέτες, στα πληροφοριακά συστήματα, αλλά και στον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης των ασφαλιστικών εταιρειών.

Ειδικότερα, από τη νέα επιμέτρηση και λογιστικοποίηση των ασφαλιστήριων συμβολαίων προκύπτουν ιδιαίτερα σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ φορολογικής και λογιστικής βάσης, οι οποίες εκτός από τη λογιστικοποίηση των εσόδων από ασφαλιστήρια, τις δαπάνες-κόστη που συνδέονται με την παραγωγή ασφαλιστρών (π.χ. προμήθειες παραγωγής, αποζημιώσεις κλπ.), αφορούν κυρίως τον υπολογισμό των ασφαλιστικών προβλέψεων. Παρότι οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις έχουν κάνει σημαντικές επενδύσεις στην ανάπτυξη των πληροφοριακών συστημάτων και των αναλογιστικών λειτουργιών τους για την λογιστική απεικόνιση του ΔΠΧΑ 17, φαίνεται ότι θα χρειαστεί να επιβαρυνθούν με ένα επιπρόσθετο κόστος για να παρακολουθήσουν και να απεικονίσουν τις διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης.

Μέχρι σήμερα οι φορολογικές αρχές δεν έχουν εκδώσει διευκρινήσεις αναφορικά με τον φορολογικό χειρισμό των ασφαλιστικών προβλέψεων λόγω της εφαρμογής του ΔΠΧΑ 17, και θα απαιτηθεί μια συστηματική συνεργασία της Φορολογικής Διοίκησης με τις ασφαλιστικές εταιρείες ώστε να αποφευχθεί η χρήση διπλών λογιστικών, πληροφοριακών, και λοιπών συστημάτων για την παρακολούθηση της

φορολογικής βάσης, ενώ αναμένεται να συζητηθεί και η φορολογική αντιμετώπιση της επίπτωσης της πρώτης εφαρμογής, όπου σε περίπτωση αλλαγής της φορολογικής βάσης να συνάδει με το λογιστικό αποτέλεσμα.

► Μείωση ΕΝ.Φ.Ι.Α για τις ασφαλισμένες οικοδομές από το έτος 2024 εφεξής (άρθρ. 3, Ν.4323/2013 όπως τροποποιήθηκε με τον Ν.5045/2023)

Μειώνεται κατά 10% ο ΕΝ.Φ.Ι.Α για τις κατοικίες φυσικών προσώπων που ασφαλίζονται σε ασφαλιστική επιχείρηση εγγεγραμμένη στο Μητρώο Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων, για σεισμό, πυρκαγιά και πλημμύρα, εφόσον η ασφάλιση καλύπτει το σύνολο της αξίας του ακινήτου. Ως αξία του ακινήτου, λαμβάνεται η αξία ανακατασκευής του κτίσματος ή των κτισμάτων, μη υπολογιζόμενης της αξίας του οικοπέδου, η οποία δεν μπορεί να υπολείπεται των χιλίων (1.000) ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο. Προϋπόθεση για την εφαρμογή είναι η ασφάλιση να αφορά το προηγούμενο έτος με διάρκεια τουλάχιστον τριών (3) μηνών. Αν η διάρκεια της ασφάλισης είναι μικρότερη του ενός (1) έτους, η μείωση του ΕΝ.Φ.Ι.Α. προσαρμόζεται αναλογικά.

► Φορολόγηση εφάπαξ στα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ) και σύγκληση με Ομαδικά Ασφαλιστήρια συμβόλαια

Στα πλαίσια των προθέσεων για ενιαία φορολογική αντιμετώπιση μεταξύ των παροχών που καταβάλλουν στους ασφαλισμένους τους τα ΤΕΑ και τα ομαδικά ασφαλιστήρια που παρέχουν οι ασφαλιστικές εταιρείες το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

παρουσίασε νέο Νομοσχέδιο με τίτλο «Αναμόρφωση Επαγγελματικής Ασφάλισης και Εξορθολογισμός της Ασφαλιστικής Νομοθεσίας».

Αναλυτικότερα η φορολόγηση των εφάπαξ θα είναι κλιμακωτή ανάλογα με τα έτη ασφάλισης και διπλάσια από εκείνη των συντάξεων που θα χορηγούνται. Ειδικότερα:

- για παραμονή μέχρι 10 έτη στην ασφάλιση τα εφάπαξ θα φορολογούνται με 20% και οι συντάξεις με 10%,
- για 10-20 έτη ασφάλισης, η φορολόγηση θα είναι 15% και 7.5% αντίστοιχα,
- ενώ για πάνω από 20 έτη το εφάπαξ θα φορολογείται με 10% και η σύνταξη με 5%.

Σημειώνεται ότι προβλέπεται και προσαύξηση σε περίπτωση πρόωρης εξόδου σε κάθε κατηγορία με επιπρόσθετο φορολογικό συντελεστής 5%.

Να υπενθυμίσουμε ότι η αυτοτελή φορολόγηση για τα Ομαδικά συνταξιοδοτικά που προσφέρουν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις σύμφωνα με τον ισχύοντα Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος Ν. 4172/2013 (ΚΦΕ), ο οποίος ισχύει από 1/1/2014, υπολογίζεται:

- α) σε 15% για κάθε περιοδικά καταβαλλόμενη παροχή
- β) σε 10% για εφάπαξ καταβαλλόμενη παροχή μέχρι 40.000 ευρώ
- γ) σε 20% για εφάπαξ καταβαλλόμενη παροχή κατά το μέρος που υπερβαίνει τις 40.000 ευρώ.

Οι παραπάνω συντελεστές προσαυξάνονται κατά 50% σε περίπτωση είσπραξης από τον δικαιούχο ποσού πρόωρης εξαγοράς (δηλ. πριν τη λήξη του συμβολαίου).

► Λοιπές Διατάξεις με ευρεία εφαρμογή

- **Προθεσμίες παραγραφής του δικαιώματος της Φορολογικής Διοίκησης για την έκδοση και κοινοποίηση πράξεων προσδιορισμού φόρων και επιβολής προστίμων.** Με την Εγκύκλιο Ε.2057/2023 δόθηκαν διευκρινίσεις σχετικά με θέματα παραγραφής του δικαιώματος της φορολογικής διοίκησης να εκδώσει πράξεις προσδιορισμού φόρου. Σημαντική η αναφορά στις αποφάσεις του ΣτΕ 616/2021 και 618/2021, σύμφωνα με τις οποίες, προκειμένου να μην παραγραφεί η αξίωση του Δημοσίου για βεβαίωση και επιβολή φόρου, πρέπει εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας παραγραφής, όχι μόνον να εκδίδεται η καταλογιστική πράξη, αλλά και να γίνεται κοινοποίηση αυτής.
- **Επικαιροποίηση διαδικασίας για την προέγκριση μεθοδολογίας ενδοομιλικής τιμολόγησης του άρθρου 22 Ν.4987/2022.** Με την απόφαση Α.1027/2023 της ΑΑΔΕ καταργήθηκε η ΠΟΛ.1284/2013, επικαιροποιήθηκε η διαδικασία για την προέγκριση της μεθοδολογίας ενδοομιλικών τιμολογήσεων και δόθηκαν σχετικές οδηγίες.
- **ΦΠΑ 24% στα έσοδα από εξωχρηματιστηριακά παράγωγα CFDs.** Με την εγκύκλιο Ε.2066/2023 της ΑΑΔΕ διευκρινίζεται ότι τα έσοδα από «συμβόλαια επί διαφοράς» (Contract For Differences - «CFD») επιβαρύνονται με ΦΠΑ 24%. Η εγκύκλιος αυτή έχει προκαλέσει πολλές αντιδράσεις, ενώ εκδόθηκε νέα (Ε.2068/2023) με την οποία παρέχονται πρόσθετες διευκρινήσεις.
- **Φορολογία Χαρτοσήμου:** Με την εγκύκλιο Ε.2062/2023 της ΑΑΔΕ κοινοποιήθηκε χρήσιμος πίνακας, στον οποίο παρατίθενται οι συνηθέστερες πράξεις που υπάγονται σε χαρτόσημο με αναφορά του ποσοστού του αναλογούντος τέλους ανά συντελεστή, καθώς και ανά είδος πράξης και σχέσης, όπως επίσης και των σχετικών διατάξεων του Κ.Ν.Τ.Χ. που διέπουν κάθε μια από αυτές.

Εκσυγχρονισμός της ασφαλιστικής χρηματοοικονομικής λειτουργίας (Finance Transformation)

Οι ασφαλιστικές εταιρείες καλούνται να βαδίσουν σε ένα ψηφιακό μέλλον που θα τους επιτρέψει να αναπτύξουν μια ισχυρότερη και πιο αποτελεσματική υποδομή και θα τους βοηθήσει στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων τους. Οι οργανισμοί κατανοούν την ανάγκη εκσυγχρονισμού της οικονομικής τους λειτουργίας, εξοπλίζοντας τα στελέχη του οικονομικού τμήματος με εργαλεία και υποδομές που συμβάλουν στην ανάπτυξη, μέσω στρατηγικής κατεύθυνσης και βελτίωσης της επιχειρησιακής λειτουργίας σε όλο το

εύρος των δραστηριοτήτων της ασφαλιστικής εταιρείας.

Καθώς οι ασφαλιστικοί οργανισμοί δραστηριοποιούνται σε νέους τομείς και αναπτύσσουν νέα επιχειρηματικά μοντέλα, αναζητούν τις απαντήσεις στην οικονομική διεύθυνση για να δημιουργήσουν και να προστατεύσουν την αξία της επιχείρησης, η οποία με τη σειρά της συμβάλει στην προώθηση του μετασχηματισμού σε επίπεδο επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτούμενες κανονιστικές αλλαγές.

Η εφαρμογή του νέου προτύπου IFRS17, θεωρήθηκε από πολλούς οικονομικούς διευθυντές ασφαλιστικών εταιρειών μια ευρύτερη ευκαιρία για τον εκσυγχρονισμό των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών, διαδικασιών και μοντέλων. Ωστόσο, οι οργανισμοί διαπίστωσαν γρήγορα ότι η προσπάθεια που απαιτείται για

τη μετάβαση στο νέο πρότυπο με τα υπάρχοντα συστήματα είχε υποτιμηθεί. Μάλιστα, πολλοί διεθνείς ασφαλιστικοί οργανισμοί περιορίστηκαν στην επίτευξη της συμμόρφωσης με τα νέα πρότυπα χωρίς να μετασχηματιστούν ουσιαστικά. Και το νέο πρότυπο δεν αποτελεί μεμονωμένο παράδειγμα. Ενώ υπήρξαν

εκτεταμένες αλλαγές λόγω κανονιστικής συμμόρφωσης στον κλάδο κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων όπως το Solvency II, λίγα προγράμματα έχουν αποδώσει σημαντική αξία στην επιχείρηση.

Η απόφαση και κυρίως η υλοποίηση ενός έργου μετασχηματισμού της οικονομικής λειτουργίας μιας ασφαλιστικής εταιρείας μπορεί να αποτελέσει ιδιαίτερη πρόκληση. Καθώς οι ασφαλιστικοί οργανισμοί εξετάζουν τις διαδικασίες που απαιτούνται για μια επιτυχημένη μετάβαση, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουν τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα δεδομένα. Η βελτίωση στην αξιοπιστία και στην ποιότητα των δεδομένων μπορεί να υποστηρίξει τους οικονομικούς διευθυντές στην υλοποίηση ενός επιτυχημένου μετασχηματισμού και στην ευθυγράμμιση της επιχειρηματικής πολιτικής, επιτρέποντας στον οργανισμό να παρακολουθεί και να διαχειρίζεται αποτελεσματικά την πρόοδο.

Ο μετασχηματισμός της οικονομικής διεύθυνσης πρέπει να είναι ανθρωποκεντρικός, προσανατολισμένος στα αποτελέσματα που υποστηρίζονται από την τεχνολογία και να διέπεται από τρεις βασικές αρχές.

1 Ξεκάθαρο όραμα που περιλαμβάνει τον σκοπό της χρηματοοικονομικής λειτουργίας της ασφαλιστικής εταιρείας λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της επιχείρησης, την αξία και τα επιχειρηματικά αποτελέσματα που στοχεύει να επιτύχει.

Η αποτελεσματική ανάλυση γύρω από τη δημιουργία αξίας για τον ασφαλιστικό οργανισμό απαιτεί από την χρηματοοικονομική διεύθυνση να αξιοποιήσει τα διαθέσιμα δεδομένα και την τεχνολογία για να προβλέψει πώς οι βασικοί drivers της αξίας συμπεριφέρονται ώστε να ενσωματωθούν στο πολυετές πλάνο ή τον ετήσιο προϋπολογισμό και να βοηθήσουν την επιχείρηση να διαπιστώσει ποιοι από αυτούς θα μπορούσαν να έχουν τον μεγαλύτερο αντίκτυπο στους δείκτες απόδοσης (KPI) και τα αποτελέσματα.

2 Αξιοποίηση δεδομένων στα πλαίσια ισχυρής διακυβέρνησης γύρω από τον έλεγχο, την αξιοπιστία τους αλλά και την τυποποίησή τους. Η ξεκάθαρη χρήση και διαχείριση των δεδομένων βοηθά όλες τις λειτουργίες να συμφωνήσουν σε ένα κοινό ορισμό γύρω από θέματα ασφάλισης όπως προϊόντα, καλύψεις, κερδοφορία, κέντρα κόστους κτλ. Επιτυγχάνοντας μια «μοναδική πηγή αλήθειας» γύρω από τα μη χρηματοοικονομικά δεδομένα, οι ομάδες μπορούν να ενσωματώσουν να αναλύουν και να χρησιμοποιούν τις διαθέσιμες πληροφορίες. Και όταν τα συστήματα είναι ευθυγραμμισμένα και τυποποιημένα, τα δεδομένα μπορούν να είναι διαθέσιμα όταν χρειάζεται προσφέροντας γνώση και αξία.

3 Σαφής προσδιορισμός των ενεργειών, των ρόλων και των παραγόντων επιτυχίας σε συνδυασμό με καλή διαχείριση των αλλαγών, βασισμένη σε ανοιχτή

και συνεχή επικοινωνία. Το ΔΠΧΑ 17 κατέδειξε την αυξημένη ζήτηση για στελέχη που μπορούν να συνδυάσουν αναλυτικές και ερμηνευτικές δεξιότητες με εξαιρετικές επικοινωνιακές ικανότητες για να ανταποκρίνονται στο μεταβαλλόμενο οικονομικό τοπίο. Καθοριστικός παράγοντας επιτυχίας στο ταξίδι του μετασχηματισμού αποτελεί η ικανότητα του οργανισμού να εμπλέκει ανώτερα στελέχη του οργανισμού που θα υποστηρίξουν την αλλαγή. Όσο περισσότερο αφοσιωμένες είναι οι ομάδες του χρηματοοικονομικού τομέα στο έργο, τόσο μεγαλύτερη αξία θα λάβει ο οργανισμός από την επένδυση μακροπρόθεσμα.

Ερωτήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη πριν από την έναρξη χρηματοοικονομικού μετασχηματισμού:

1. Το τρέχον λειτουργικό μοντέλο της χρηματοοικονομικής λειτουργίας ευθυγραμμίζεται με τις ανάγκες της ασφαλιστικής λειτουργίας, των κλάδων και άλλων ενδιαφερομένων μερών;
2. Πώς μπορούν να απλοποιηθούν και να αυτοματοποιηθούν οι διαδικασίες για να αυξηθεί η ακρίβεια και να βελτιωθεί η ταχύτητα;
3. Πώς οι νέες τεχνολογίες όπως το Cloud ERP, η τεχνητή νοημοσύνη και η ανάλυση δεδομένων επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική λειτουργία και θα βοηθήσει η εφαρμογή τους στη βελτίωση των επιχειρησιακών λειτουργιών;
4. Οι ομάδες της χρηματοοικονομικής λειτουργίας εξελίσσονται μέσω κατάλληλης και συνεχούς εκπαίδευσης και της διαχείρισης απόδοσης;
5. Είναι επαρκείς οι οικονομικοί έλεγχοι και τα πλαίσια διακυβέρνησης για τη διασφάλιση της συνεχούς συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και τον μετριασμό του κινδύνου;
6. Έχει η χρηματοοικονομική λειτουργία ισχυρές σχέσεις και επικοινωνία με το business για να ενισχύσει τη λήψη αποφάσεων και να αυξήσει την απόδοση της επιχείρησης;

Το ταξίδι προς το μετασχηματισμό της χρηματοοικονομικής λειτουργίας μπορεί να είναι περίπλοκο, αλλά υπάρχουν πλατφόρμες και εργαλεία διαθέσιμα για να βοηθήσουν στην επιτυχία. Ο μετασχηματισμός ξεκινά από τους ανθρώπους και οι ασφαλιστικοί οργανισμοί θα πρέπει να εξετάσουν πώς θα φέρουν ομάδες και τεχνολογία για την ανάπτυξη μιας συνεκτικής, επιχειρησιακής ψηφιακής λύσης που μπορεί να προσφέρει αξία στην επιχείρηση. Έχοντας ένα σαφές όραμα, με ξεκάθαρους στόχους και ενέργειες και κατάλληλους ανθρώπους που υποστηρίζονται από την τεχνολογία, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί μπορούν να ξεπεράσουν τις προκλήσεις και να πετύχουν προστιθέμενη αξία.

Ετήσια Έρευνα KPMG

Η KPMG για δέκατη τρίτη συνεχή χρονιά, με σκοπό την ποιοτική μελέτη του κλάδου της ιδιωτικής ασφάλισης, πραγματοποίησε έρευνα σε επιλεγθέν δείγμα 24 εταιρειών ιδιωτικής ασφάλισης με τα τελευταία δημοσιευμένα και ελεγμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2022.

Η έρευνα στηρίζεται στον υπολογισμό μιας σειράς σημαντικών αριθμοδεικτών σχετικών με την ασφαλιστική αγορά, που βοηθούν στην κατανόηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των ασφαλιστικών εταιρειών στην Ελλάδα, της Φερεγγυότητας και Κεφαλαιακής Επάρκειας αυτών αλλά και των κινδύνων που αντιμετωπίζουν.

Για την ανάλυση της Φερεγγυότητας και Κεφαλαιακής Επάρκειας αλλά και των επιμέρους κινδύνων, η έρευνα βασίστηκε στις ετήσιες Εκθέσεις Φερεγγυότητας και Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις που δημοσιεύουν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις σύμφωνα με το νέο Πλαίσιο Φερεγγυότητας II και τον Ν.4364/2016.

Οι εταιρείες (24) που έχουν επιλεγεί, δραστηριοποιούνται τόσο στους κλάδους Ασφαλίσεων Ζωής και Υγείας, αλλά και στους κλάδους των Γενικών Ασφαλίσεων και αποτελούν περίπου το 85% (2022) της αγοράς σε όρους παραγωγής εγγεγραμμένων ασφαλιστρών από ασφαλιστικές εταιρείες εποπτευόμενες από την Τράπεζα της Ελλάδος (10 Γενικές Ασφαλίσεις, 6 Ασφαλίσεις Ζωής, 8 Μικτές).

Για τους σκοπούς της εργασίας αυτής έχει επιλεγεί διαχρονική ανάλυση και σε ορισμένες περιπτώσεις διαστρωματική ανάλυση των δημοσιευμένων

οικονομικών στοιχείων παρέχοντας αξιόπιστες και εύκολα κατανοητές πληροφορίες για την εξέταση της πραγματικής κατάστασης των επιμέρους οικονομικών μονάδων (με κατάλληλη ομαδοποίηση), αλλά και γενικότερα του κλάδου στον οποίο ανήκουν.

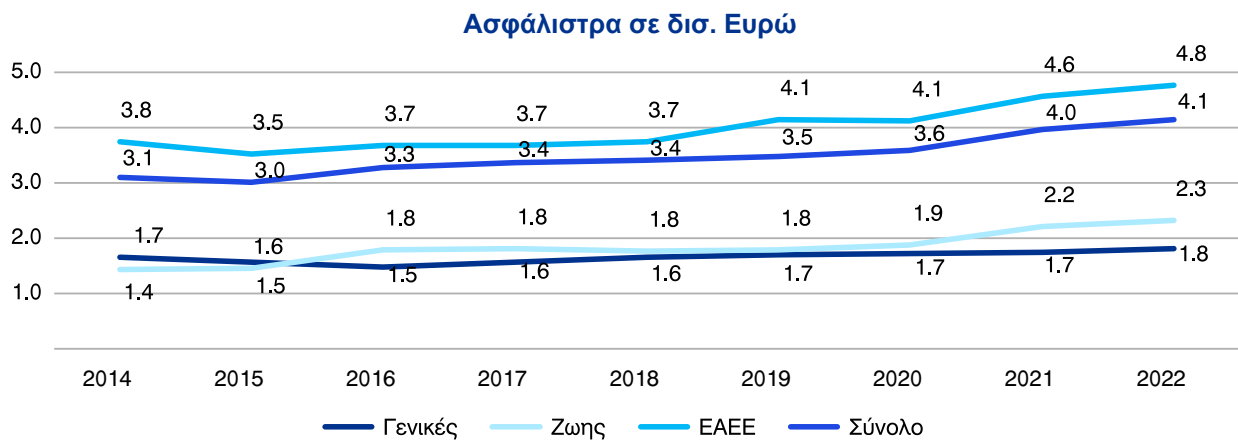
Θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο σύνολο δεικτών που παρέχει τις «σωστές» πληροφορίες στους χρήστες αυτών, διότι υπάρχει μεγάλο πλήθος δεικτών που μπορεί να επιλεγεί, αλλά και κάθε δείκτης μπορεί να οριστεί/ υπολογιστεί με διαφορετικό τρόπο. Σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσιάζονται οι «προσαρμοσμένοι» δείκτες που προκύπτουν μετά την αφαίρεση ιδιαίτερα σημαντικών έκτακτων συναλλαγών που αναφέρονται στις οικονομικές καταστάσεις, για λόγους συγκριτικής ανάλυσης.

Η Ελληνική Ασφαλιστική Αγορά, σύμφωνα με τα τρέχοντα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, αποτελείται από:

- 35 εν ισχύ ασφαλιστικές επιχειρήσεις εκ των οποίων 33 εποπτευόμενες από την Τράπεζα της Ελλάδος σύμφωνα με τη ευρωπαϊκή οδηγία Solvency II,
- 2 δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στις ασφαλίσεις ζωής,
- 19 δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στις ασφαλίσεις κατά ζημιών,
- 14 μικτές επιχειρήσεις,
- 21 Υποκαταστήματα ΕΕ
- 229 επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται μέσω καθεστώς ελεύθερης εγκατάστασης (υποκατάστημα) ή ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

I. Ασφάλιστρα

Τα στοιχεία του 2022 με βάση το δείγμα της KPMG επιβεβαιώνουν τη συνεχή αύξηση παραγωγής, αν και με πιο αργούς ρυθμούς σε σχέση με τη μεταβολή του ΑΕΠ. Το 2022 ήταν γενικά μια καλή χρονιά για την παραγωγή με αύξηση περίπου στο 4%, ακολουθώντας την αναπτυξιακή πορεία της Ελλάδας αλλά ωστόσο με μικρότερο ρυθμό (ΑΕΠ 5.6%). Τα συνολικά ασφάλιστρα για το 2022 ανέρχονται στα Ευρώ 4.8 δισ. σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος (ΕΑΕΕ) με επίκεντρο, τις ασφαλίσσεις ζωής με άνοδο 2.4% και τους λοιπούς κλάδους γενικών ασφαλίσεων (εκτός αστικής ευθύνης οχημάτων) με πλέον του 8%. Έχουμε σημειώσει στο παρελθόν ότι μια σημαντική άνοδος της παραγωγής στις παραδοσιακές ασφαλίσσεις ζωής (εκτός αυτών που συνδέονται με επενδύσεις και εφόπαξα προϊόντων και λοιπών κλάδων γενικών ασφαλίσεων) σηματοδοτεί την αύξηση του μεγέθους της αγοράς και υπό προϋποθέσεις αλλαγής της συμπεριφοράς των καταναλωτών, εντούτοις φαίνεται ότι με την παράλληλη αύξηση του μέσου ετήσιου πληθωρισμού για το 2022 στο 9.6% συμπεραίνουμε ότι η αύξηση της παραγωγής είναι κυρίως πληθωριστική.

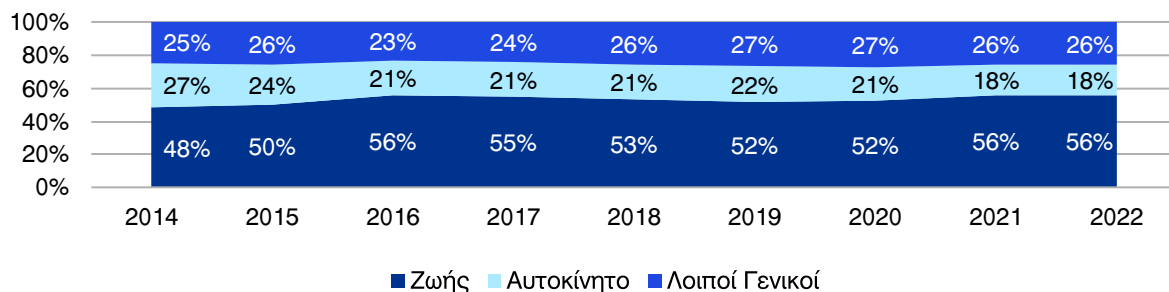

Σημείωση: Τα στοιχεία της ΕΑΕΕ προέρχονται από τις εκθέσεις Ανάλυσης Παραγωγής Ασφαλίσεων

Κατανομή Ασφαλίσεων

Όπως παρατηρείται από τα προηγούμενα έτη, η αναλογία ασφαλίσεων για την κάλυψη της αστικής ευθύνης οχημάτων βαίνει μειούμενη από το 27% το 2014 στο 18% το 2022 με τάσεις σταθεροποίησης, με τις λοιπές καλύψεις αυτοκινήτου και των λοιπών κλάδων σε σταθερά επίπεδα συγκριτικά με το 2021. Με τη βελτίωση της ασφαλιστικής διείσδυσης (και διαθέσιμου εισοδήματος) για λοιπές καλύψεις – κυρίως περιουσίας και υγείας – θεωρούμε ότι η κατανομή θα κλίνει προς τις λοιπές καλύψεις.

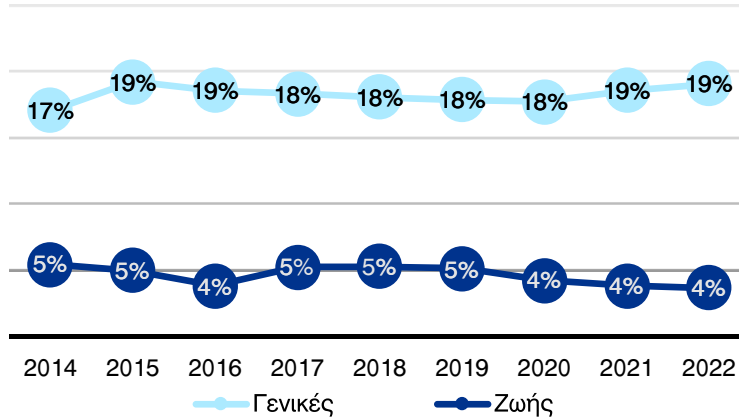
Στους κλάδους Ζωής η θετική τάση που ήταν εμφανής το 2021 φαίνεται να σταθεροποιείται, συνδεδεμένη κυρίως με την ανάπτυξη της οικονομίας και τον πληθωρισμό.

Αντασφάλιση

Χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές η πολιτική των εταιρειών όσον αφορά στην πολιτική αντασφάλισης. Παρατηρείται μικρή αύξηση στην αναλογία των αντασφαλιστών στον κλάδο γενικών ασφαλίσεων σε σχέση με το 2021 κατά μισή ποσοστιαία μονάδα (από 18.6% σε 19.1%), ενώ σχετικά σταθερή είναι η αναλογία των αντασφαλιστών στο κλάδο ζωής. Οι αυξήσεις των τιμολογίων των αντασφαλιστών στους κλάδους της περιουσίας είχε ξεκινήσει το 2022 και αναμένεται να ενταθεί στα μεγέθη του 2023 και 2024 λόγω των τελευταίων φυσικών καταστροφών.

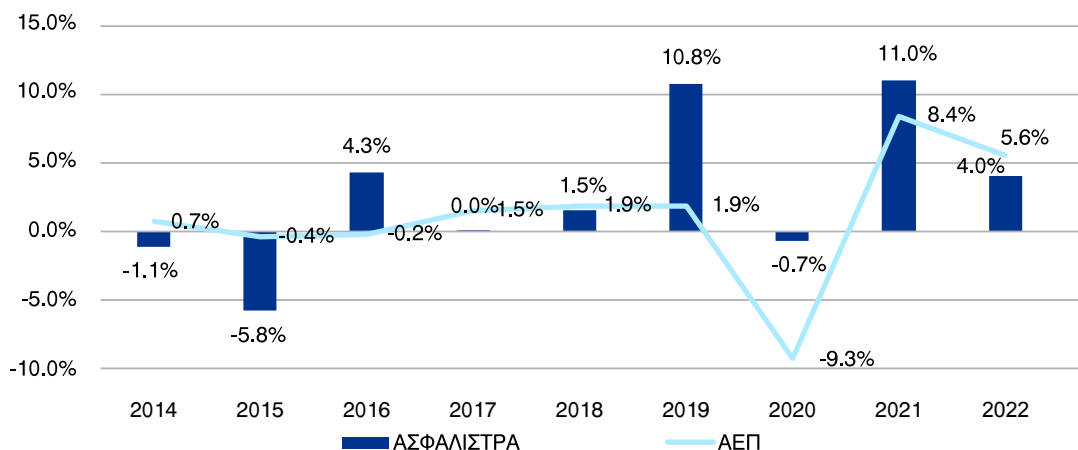
Αναλογία Αντασφαλιστών

Ετήσια Μεταβολή ΑΕΠ και Ασφαλιστρών

Παρατηρούμε μια σχετική υψηλή συσχέτιση της μεταβολής εγγεγραμμένων ασφαλιστρών με τη μεταβολή του ΑΕΠ όπως επιβεβαιώνεται και το 2022. Οι σημαντικές διαφορές στην ένταση που παρατηρούνται στο 2015 και 2016 οφείλονται στην αναστάτωση των αγορών και της επιβολής περιορισμών στην κίνηση των κεφαλαίων που είχε σαν αποτέλεσμα μαζικές κινήσεις (εξαγορές, αγορές, επανατοποθετήσεις, κ.λπ.) σε ασφαλιστικά και επενδυτικά συμβόλαια. Αντίστροφα, το 2020 η επίδραση της πανδημίας COVID-19 ήταν πολύ σημαντική στο μέγεθος του ΑΕΠ σε σχέση με τις επιδόσεις του κλάδου που παρέμειναν σχετικά σταθερές. Τα μηδενικά ή και αρνητικά τραπεζικά επιτόκια έστρεψαν τους καταναλωτές στην αγορά επενδυτικού τύπου μακροπρόθεσμων ασφαλιστικών προϊόντων καταδεικνύοντας την ανθεκτικότητά τους σε περιόδους αστάθειας ιδιαίτερα το 2020 με προστασία κεφαλαίου ή και μικρά εγγυημένα επιτόκια.

Αν λάβουμε υπόψη τις τελευταίες εκτιμήσεις για το ΑΕΠ του 2023 κοντά στο 2.5% και διατήρηση του ρυθμού το 2024, που συνεπάγεται σταθεροποίηση της ανάπτυξης της οικονομίας μας επί σειρά ετών, δημιουργούνται προσδοκίες για ώθηση της παραγωγής σε υψηλότερα επίπεδα. Σε αυτό το συμπέρασμα συμβάλλει και η διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα καθώς και η πίεση των τιμολογίων των αντασφαλιστών για την παρουσία που αναμένεται επίσης να επιβαρύνει τους καταναλωτές.

Πηγή: ΕΑΕΕ, ΕΛΣΤΑΤ

Ασφάλιστρα ανά Κάτοικο και Ετήσια Μεταβολή

Με την ανά κάτοικο επίδοση επιβεβαιώνεται η καλή χρονιά το 2022 τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στην Ελλάδα. Παρά την καλή επίδοση του 2022, δεν παρατηρούμε διαφορετική εικόνα σε σχέση με την ευρεία διαφορά που χωρίζει τα ποσά στην Ελλάδα με αυτά της Ευρώπης σε επίπεδο μέσου ασφαλιστρου ανά κάτοικο.

Η αυξημένη ασφαλιστική συνείδηση κυρίως των κατοίκων στην κεντρική και Βόρεια Ευρώπη με την υποχρεωτικότητα των ασφαλίσεων υγείας και της αστικής ευθύνης σε διάφορες χώρες, αλλά και με τις επόμενες διαφορές στη τιμολόγηση των υπηρεσιών αποτελούν τους κύριους παράγοντες για τις διακυμάνσεις ιδιωτικής ασφάλισης στην Ευρώπη. Διαφαίνεται εντούτοις μείωση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο του κατά κεφαλήν ασφαλιστρου ανά κάτοικο σε προϊόντα ζωής, σε αντιπαράβολή με τη σημαντική αύξηση του ασφαλιστρου ανά κάτοικο των γενικών ασφαλίσεων. Ο σταθμισμένος μέσος όρος της μεταβολής του ασφαλιστρου ανά κάτοικο από το έτος 2021 στο 2022 για τις χώρες της Ευρώπης παρουσίασε αύξηση 2% στο σύνολό του. Πιο αναλυτικά, για τις ασφαλίσεις ζωής η μεταβολή κατήλθε στο -5% ενώ ανήλθε 11% η μεταβολή στις γενικές ασφαλίσεις.

Ο κλάδος Ζωής επηρεάζεται από επενδυτικού τύπου προϊόντα, η παραγωγή των οποίων είναι ιδιαίτερα σημαντική σε ορισμένες χώρες και επηρεάζεται από τις οικονομικές συνθήκες.

	2022		2021		Ευρώπη Μεταβολή 2021-2022	Ελλάδα Μεταβολή 2021-2022
	Ευρώπη	Ελλάδα	Ευρώπη	Ελλάδα		
Ασφάλιστρα ανά κάτοικο						
Ζωής (συμ. Υγεία)	1.812	265	1.899	259	-5%	2%
Unit Linked	543	82	600	60	-9%	36%
Ζωή (εκτός Υγείας)	754	112	810	131	-7%	-14%
Υγεία (Συμ. Ασθ. & Ατυχ.)	515	70	490	67	5%	5%
Γενικές (εκτός Ατυχ. & Ασθ.)	1.242	190	1.119	180	11%	6%
Αυτοκίνητο	381	95	363	92	5%	2%
Κατοικία	397	48	349	44	14%	9%
Λοιπές γενικές ασφαλίσεις	464	48	407	43	14%	9%
Σύνολο	3.054	455	3.018	439	1%	4%

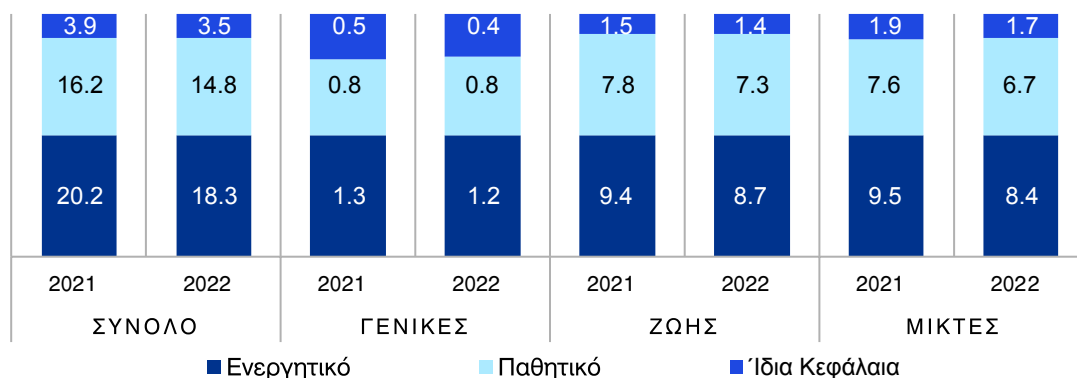
Πηγή: EAEE, EIOPA, IMF

II. Ανάλυση Ενεργητικού και Παθητικού

Ενεργητικό - Ίδια Κεφάλαια κατά SII

Ίδια Κεφάλαια κατά Solvency II μειώθηκαν στα Ευρώ 3.5 από Ευρώ 3.9 δισ., δηλαδή στο -10% περίπου σε σχέση με την περιουσία (assets) που μεταβλήθηκε κατά -9.4% και τις υποχρεώσεις με -8.6%.

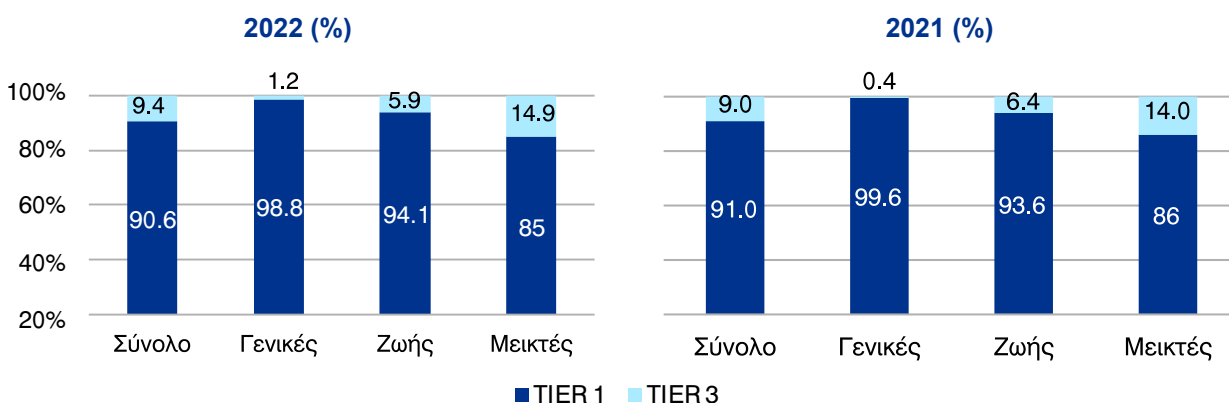
Οι αρνητικές επιδόσεις των ομολόγων το 2022 ουσιαστικά μείωσαν μέρος της περιουσίας και των Ιδίων κεφαλαίων. Η Ελληνική αγορά ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα παρά και την (προσωρινή) πίεση στις τρέχουσες αξίες των ομολογιακών χαρτοφυλακίων λόγω των αυξημένων επιτοκίων διατηρεί ισχυρή κεφαλαιοποίηση.

Ταξινόμηση Κεφαλαίων (Διαθέσιμα Κεφάλαια)

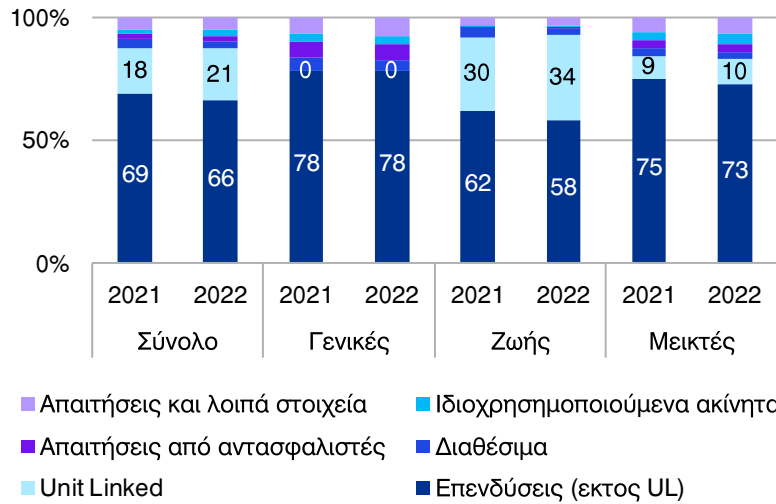
Χωρίς σημαντικές αλλαγές η ταξινόμηση ιδίων κεφαλαίων, έναντι της προηγούμενης χρήσης. Με τις μεταβολές στο 2022 να προέρχονται από τον κλάδο των μεικτών ασφαλίσεων κυρίως, όπου υπήρξε μείωση της τάξεως του 1%, καθώς και των Γενικών όπου τα κεφάλαια επιπέδου 3 (Tier 3) τριπλασιάστηκαν, λόγω κυρίως της αυξημένης αναβαλλόμενης απαίτησης από τις προσωρινές διαφορές από την πώση της τρέχουσας αξίας των ομολόγων.

Τα κεφάλαια επιπέδου 1 (Tier 1) παραμένουν ισχυρά και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς, για προστασία και τυχόν απορρόφηση ζημιών.

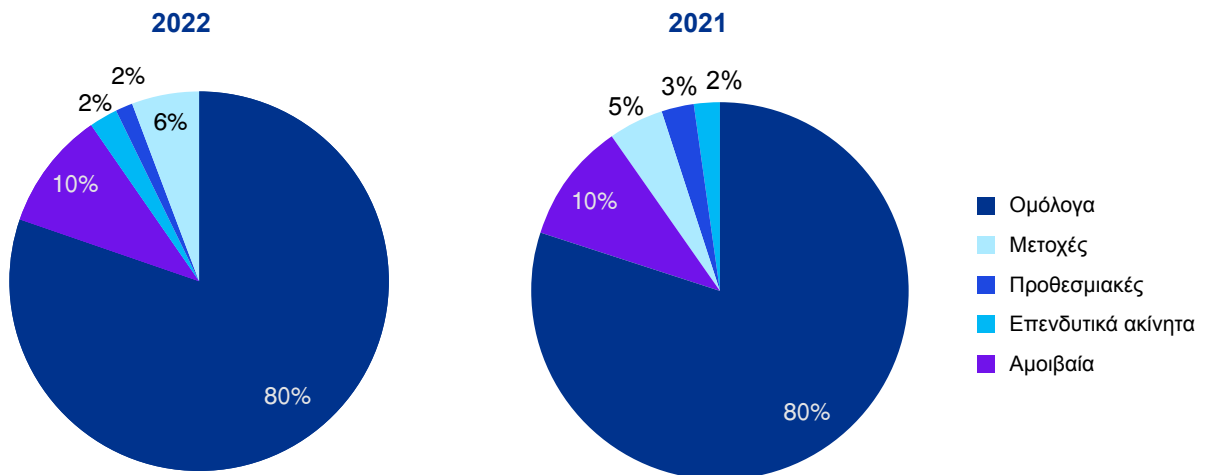
Σύνθεση Ενεργητικού ανά κλάδο ασφάλισης

Η σύνθεση του Ενεργητικού των Ελληνικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων παραμένει χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές με τα χρηματοοικονομικά προϊόντα υψηλής ρευστότητας να αποτελούν το 90%, ενώ τα λοιπά στοιχεία ενεργητικού με χαμηλότερη ρευστότητα καταλαμβάνουν περίπου το 10% του συνόλου της περιουσίας. Η αρνητική μεταβολή ωστόσο της αξίας των εμπορικών ομολογιακών χαρτοφυλακίων οδήγησε σε πτώση κατά 3% το ποσοστό της αξίας τους σε σχέση με το σύνολο της περιουσίας.

Ανάλυση Επενδύσεων (εκτός Unit Linked)

Χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές και η σύνθεση του επενδυτικού χαρτοφυλακίου των εταιρειών μη συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων Unit Linked (UL) για τη χρονιά 2022 σε σχέση με το 2021. Τα ομόλογα παραμένουν το καλύτερο εργαλείο για τη στρατηγική συσχέτισης με αντίστοιχες υποχρεώσεις αλλά και ασφαλέστερο καταφύγιο για τους ασφαλιστές παρά την πτώση της αξίας των χαρτοφυλακίων λόγω αύξησης επιτοκίων που ευνοεί κυρίως τις εταιρείες ζωής. Φαίνεται ότι το ποσοστό των προθεσμιακών στο χαρτοφυλάκιο υποδιπλασιάστηκε από 2.9% σε 1.5% ενώ την μείωση αυτή φαίνεται να την καρπώνονται κατά κύριο λόγο οι μετοχές (4.7% σε 5.7%) και τα επενδυτικά ακίνητα (2% σε 2.4%) λόγω κυρίως της αύξησης της αξίας της.

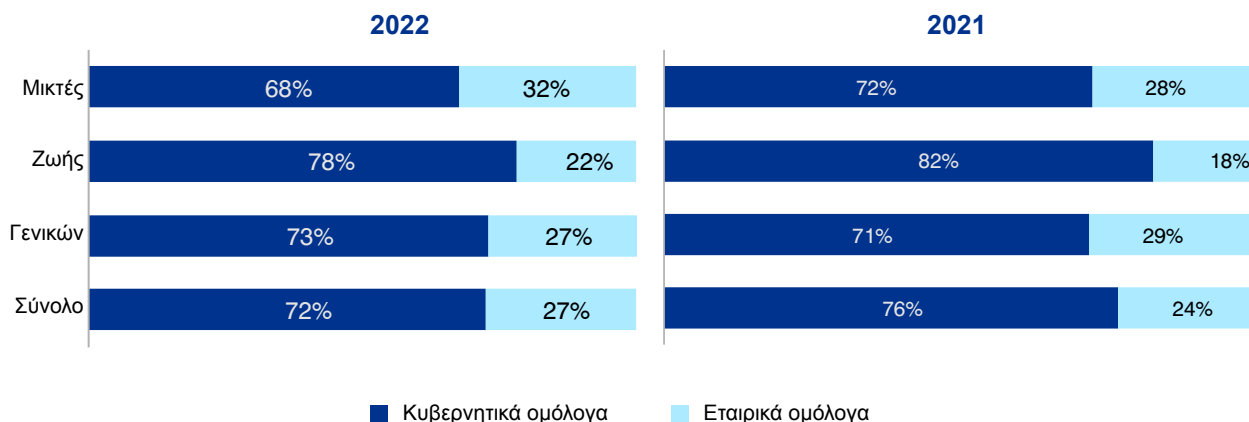
Ανάλυση Συνόλου Επενδύσεων σε Ελλάδα και Ευρώπη

Παρατηρούμε σταθερή επενδυτική πολιτική από τις Ελληνικές ασφαλιστικές. Αντίθετα, εμφανείς οι διαφοροποιήσεις στη σύνθεση χαρτοφυλακίου μεταξύ ελληνικών επιχειρήσεων και μέσου όρου Ευρωπαϊκών ασφαλιστικών επιχειρήσεων με τις ελληνικές εταιρείες να επενδύουν κυρίως σε ομόλογα. Οι ελληνικές ασφαλιστικές παραμένουν διστακτικές για επενδύσεις σε αμοιβαία κεφάλαια, συμμετοχές και μετοχικούς τίτλους.

Ανάλυση Επενδύσεων	Ευρώπη		Ελλάδα	
	2022	2021	2022	2021
Ομόλογα	38%	42%	60%	63%
Unit Linked	24%	23%	24%	21%
Δάνεια	4%	4%	1%	1%
Μετοχές	2%	3%	1%	1%
Συμμετοχές	13%	10%	3%	2%
Αμοιβαία κεφάλαια	16%	16%	8%	8%
Παράγωγα	1%	1%	0%	0%
Προθεσμιακές καταθέσεις	1%	0%	1%	2%
Επενδυτικά Ακίνητα	1%	1%	2%	2%
Λοιπές επενδύσεις	0%	0%	0%	0%
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

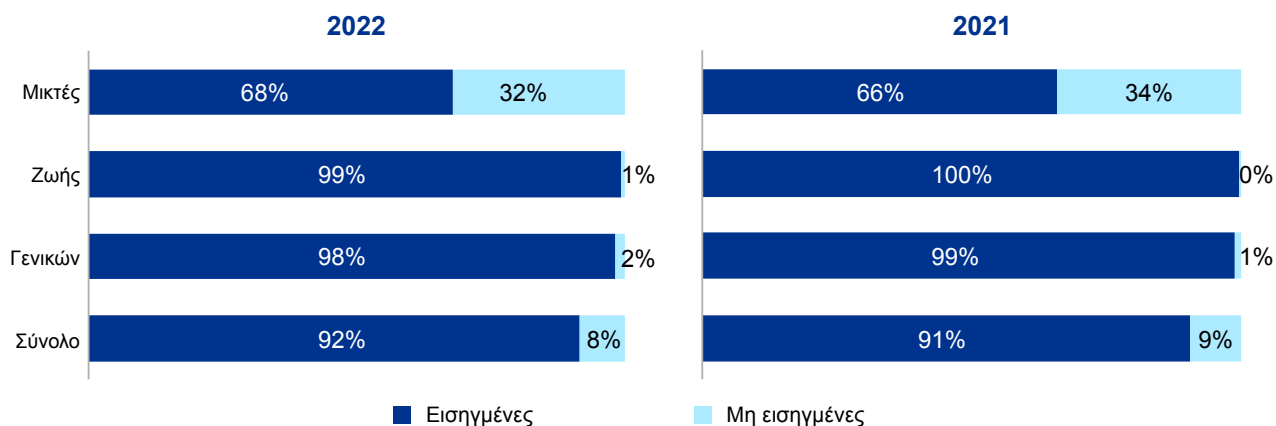
Σύνθεση Ομολόγων

Η μεταβολή της σχέσης υπέρ των εταιρικών ομολόγων αφορά τόσο την απώλεια της αξίας των κρατικών ομολόγων μεγαλύτερης διάρκειας μετά την αύξηση των επιτοκίων αλλά και την αυξανόμενη τοποθέτηση από μέρους της αγοράς σε εταιρικά ομόλογα που προσφέρουν ικανοποιητικές αποδόσεις.

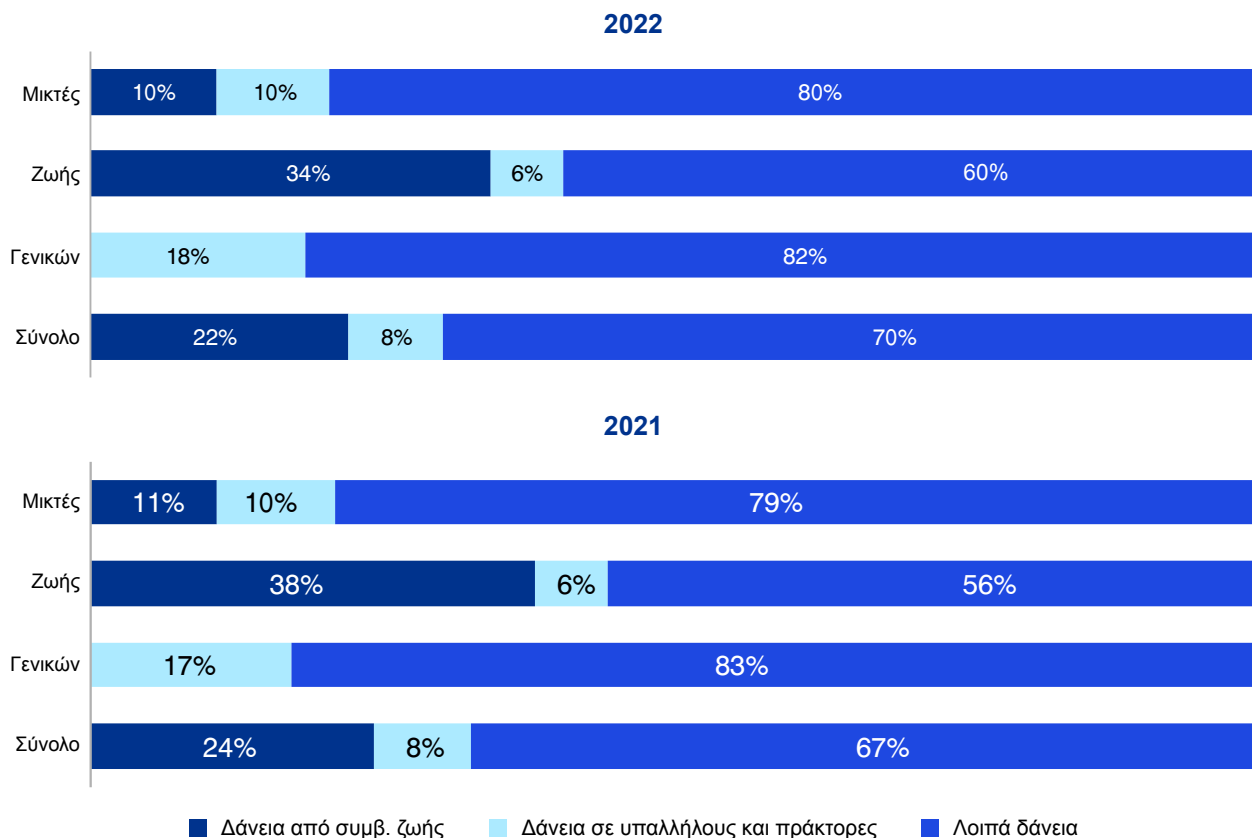
Μετοχικές Επενδύσεις Σύθεση

Το 2022 σε σχέση με το 2021 παρατηρείται σχετική σταθεροποίηση στη σύθεση των μετοχικών επενδύσεων των εταιρειών.

Δάνεια Σύθεση

Με μικρές διακυμάνσεις και η σύθεση των δανειακών χαρτοφυλακίων όπου οι διαφοροποιήσεις δεν είναι σημαντικές σε σχέση με το 2021.

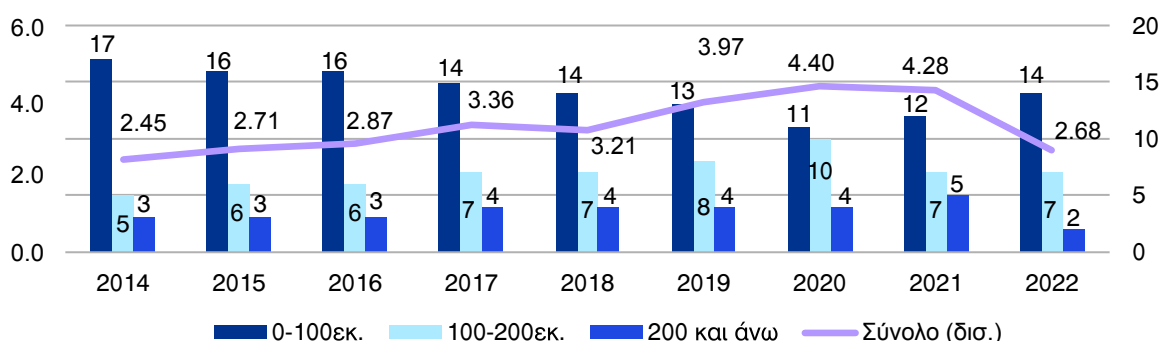

III. Κεφαλαιοποίηση και Αποτελέσματα

Ίδια Κεφάλαια (ΔΠΧΑ)

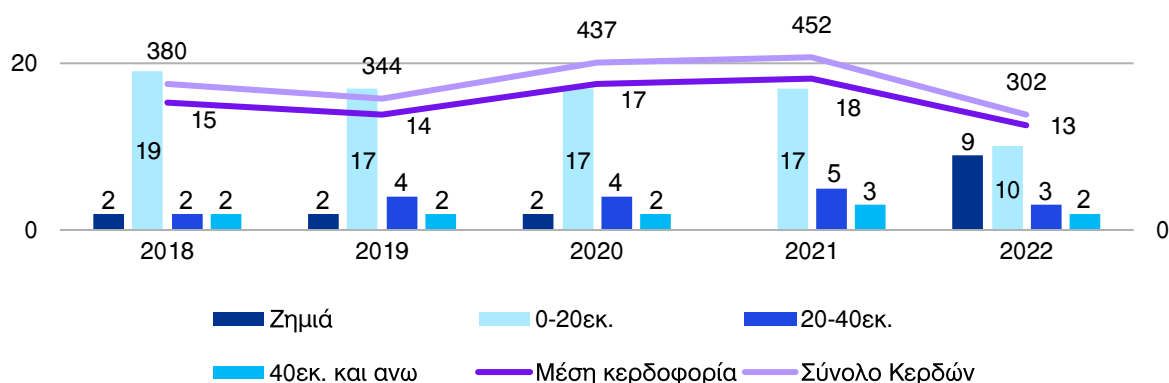
Τα Ίδια Κεφάλαια (κατά ΔΠΧΑ) παρουσιάζουν αξιοσημείωτη πτώση κατά Ευρώ 1.6 δισ. από τα Ευρώ 4.3 δισ. το 2021 στα Ευρώ 2.7 δισ. το 2022. Η μείωση των ιδίων κεφαλαίων οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην πτώση της αξίας των επενδυτικών χαρτοφυλακίων (αξιογράφων διαθέσιμα προς πώληση) λόγω της κατακόρυφης αύξησης των επιτοκίων εντός του 2022. Η μεγαλύτερη πτώση παρατηρήθηκε σε χαρτοφυλάκια με μεγαλύτερες λήξεις που επηρέασαν περισσότερο τις εταιρείες ζωής. Αν λάβουμε υπόψη μας τα κέρδη της χρήσης (περίπου Ευρώ 210 εκατ.) που επηρέασαν θετικά τα Ίδια Κεφάλαια και τις λοιπές κινήσεις, όπως μερίσματα και λοιπές συναλλαγές ύψους περίπου Ευρώ 270 εκατ. που επηρέασαν αρνητικά, τότε καταλήγουμε ότι η καθαρή επίδραση από την πτώση των χρεογράφων στα ίδια κεφάλαια ξεπέρασε το Ευρώ 1.5 δισ. το 2022.

Μέσω των λήξεων και επανατοποθετήσεων εκτιμάται σταδιακή ανάκτηση των κεφαλαίων αυτών. Βασική πρόκληση σε αυτές τις συνθήκες είναι ο κίνδυνος ακρωσιμότητας δηλαδή να μην απαιτείται η ρευστοποίηση των χρεογράφων για κάλυψη υποχρεώσεων (εξαγορές).

Κέρδη Προ Φόρων (σε εκατ.)

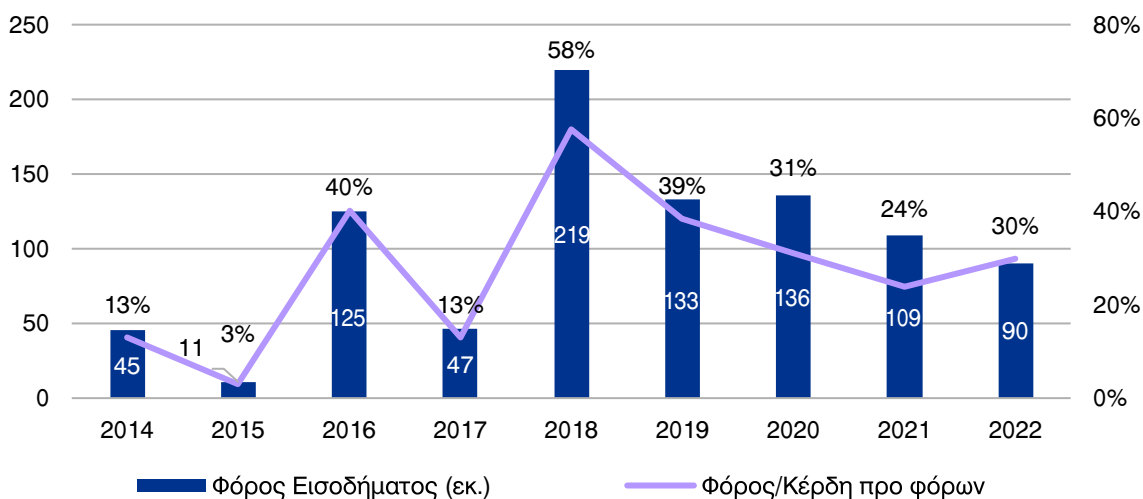
Τα κέρδη προ φόρων παρουσιάζουν σημαντική πτώση σε σχέση με την προηγούμενη χρήση που συσχετίζεται αφενός με τις ζημιές αποτίμησης χρεογράφων από χαρτοφυλάκια όπου αυτές καταχωρούνται στα Αποτελέσματα Χρήσης (κυρίως Γενικών Ασφαλίσεων) και αφετέρου με την κατακόρυφη αύξηση των αποζημιώσεων στους κλάδους των αυτοκινήτων.

Φόρος εισοδήματος

Η μείωση του φόρου εισοδήματος συνδέεται με τα μειωμένα κέρδη κυρίως των γενικών ασφαλίσεων. Ωστόσο, ο πραγματικός συντελεστής φόρου (φόρος/κέρδη) εμφανίζεται αυξημένος στο 2022 λόγω της αναβαλλόμενης φορολογίας στις ζημιές αποτίμησης των χρεογράφων.

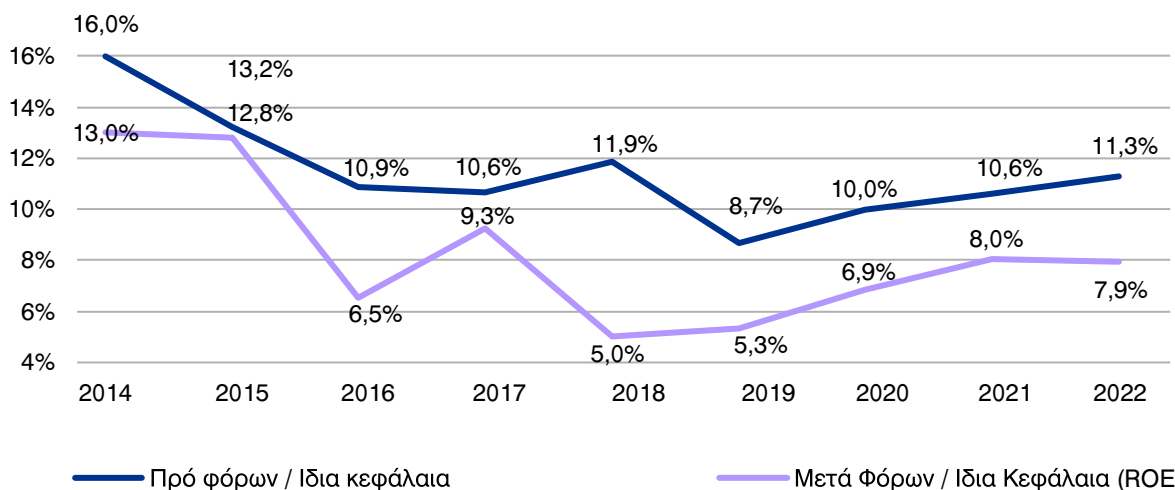
Η μείωση του φορολογικού συντελεστή από το 29% πριν μερικά έτη στο 22% το 2021 συνέβαλλε ουσιαστικά στη μείωση της πραγματικής φορολογικής επιβάρυνσης. Επιπλέον, έχουμε παρατηρήσει τα τελευταία έτη πιο συνεπή διαχείριση και λογιστική αντιμετώπιση της αναβαλλόμενης φορολογίας από τις διοικήσεις των εταιρειών που συνεισφέρει στη διατήρηση ενός σταθερού επιπέδου του πραγματικού συντελεστή.

Απόδοση Κεφαλαίων (ROE)

Η ανοδική μετατόπιση του δείκτη απόδοσης των Ιδίων Κεφαλαίων το 2022 δεν συνδέεται όπως θα ανέμενε κανείς από την βελτίωση της κερδοφορίας αλλά από την δραστική μείωση των κεφαλαίων ως αποτέλεσμα της αρνητικής αποτίμησης των χρεογράφων που μείωσαν δραστικά το ύψος των Ιδίων κεφαλαίων.

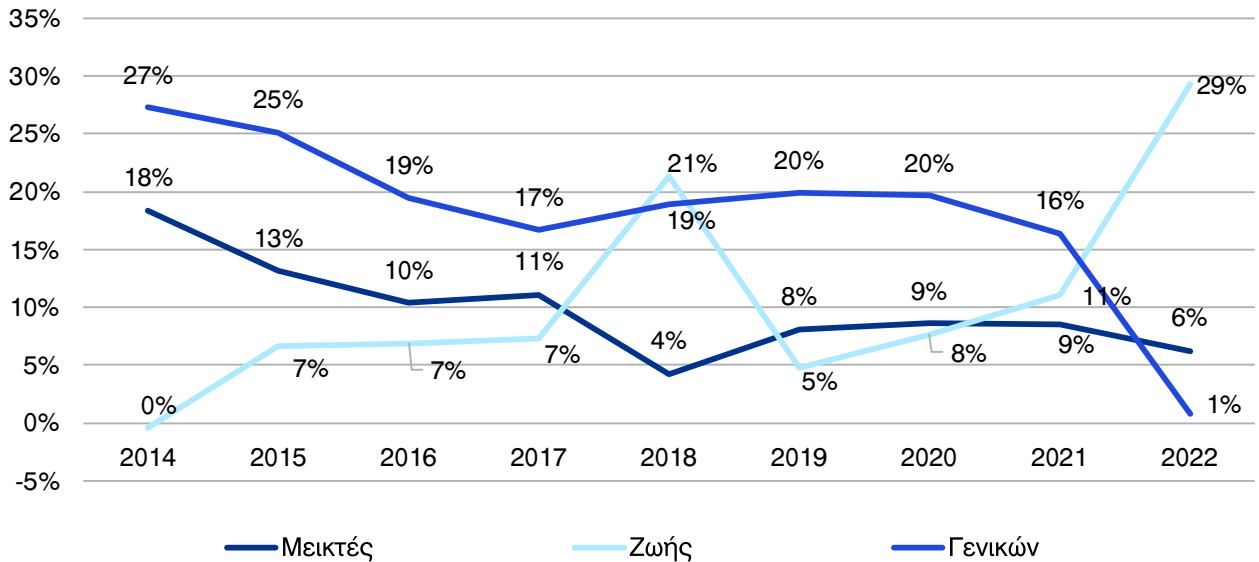
Ο δείκτης απόδοσης κεφαλαίων προ φόρων (ROE) παραμένει σε χαμηλά επίπεδα κάτω του διεθνή μέσου όρου αποδόσεων, που εκτιμάται στο εύρος του 10%-15% ανάλογα και τον κλάδο δραστηριοποίησης. Η διατήρηση υψηλής κεφαλαιοποίησης έχει αντίστροφη επίδραση στους δείκτες απόδοσης των κεφαλαίων.

Απόδοση Κεφαλαίων (προ-φόρων) ανά κλάδο

Η επιλογή της λογιστικής αναγνώρισης αποτιμήσεων τρέχουσας αξίας των χρεογράφων παρατηρούμε ότι επηρεάζει σημαντικά τους δείκτες απόδοσης και κερδοφορίας, ιδιαίτερα σε περιόδους με έντονες διακυμάνσεις στις αγορές. Στις Γενικές Ασφαλίσεις όπου οι εταιρείες επί το πλείστον επιλέγουν να επηρεάζουν τα αποτελέσματα χρήσης με τις διακυμάνσεις της τρέχουσας αξίας, παρατηρούμε ότι οι ζημιές από τις μεταβολές από τα χρεόγραφα ουσιαστικά εξαφάνισαν την κερδοφορία της περιόδου.

Αντίθετα στις εταιρείες του κλάδου ζωής η αύξηση των επιτοκίων μείωσε σημαντικά τις επιπρόσθετες μακροχρόνιες υποχρεώσεις επάρκειας ενώ αύξησε τα έσοδα επενδύσεων οδηγώντας σε άνοδο κατά 50% στα κέρδη προ φόρων ενώ παράλληλα μειώθηκαν κατά 45% τα ίδια κεφάλαια λόγω των αρνητικών αποτιμήσεων των χρεογράφων. Αυτό είχε ως συνέπεια την ραγδαία αύξηση του δείκτη απόδοσης κεφαλαίων για το κλάδο ζωής.

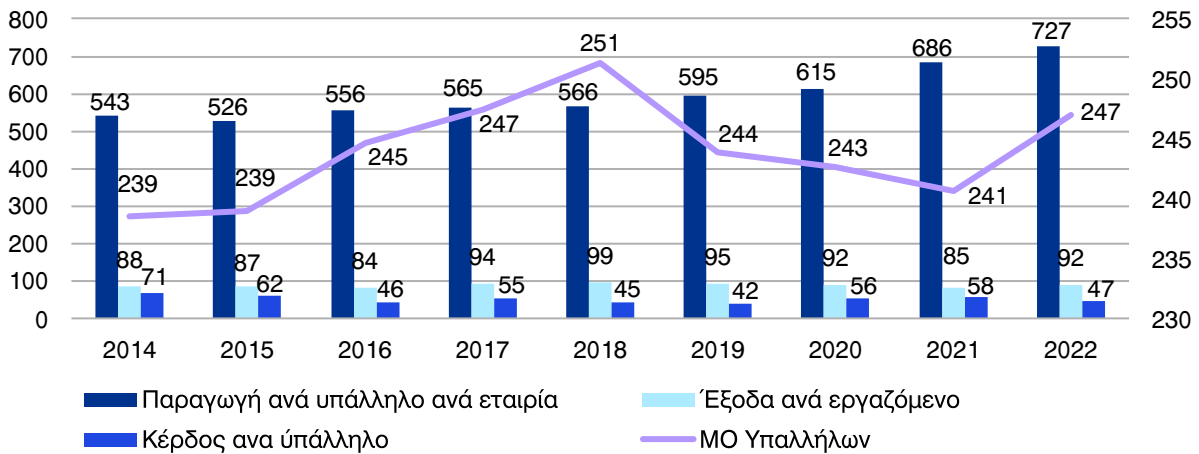

IV. Αποδοτικότητα και Δραστηριότητα

Στατιστικά ανά Υπάλληλο

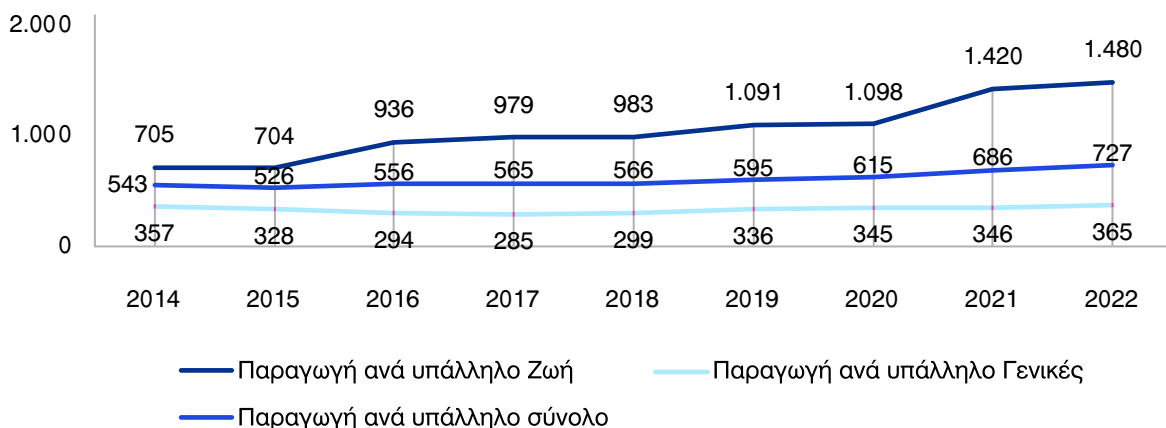
Η προετοιμασία για το νέο λογιστικό πρότυπο ΔΠΧΑ 17 καθώς και γενικότερα οι αυξημένες κανονιστικές απαιτήσεις αναμένεται να κρατήσουν υψηλά τις ανάγκες των εταιρειών κυρίως όμως για «εξειδικευμένο» προσωπικό. Διαχρονικά φαίνεται μια αύξηση στη παραγωγή ανά υπάλληλο η οποία σε συνδυασμό με το συνεχές αυξανόμενο κέρδος ανά υπάλληλο και τη σταθεροποίηση των εξόδων δείχνει ότι οι περισσότερες ασφαλιστικές καταφέρνουν να ελέγχουν τα έξοδα τους σε ικανοποιητικό βαθμό και εντός των πλαισίων του πληθωρισμού.

Εντούτοις, η εντεινόμενη διείσδυση των αυτοματισμών στα πλαίσια προγραμμάτων για ψηφιακό μετασχηματισμό αναμένεται να ασκήσει πίεση στον αριθμό του προσωπικού για τα τμήματα υποστήριξης, διαχείρισης ζημιών και συμβολαίων αλλά και αύξηση σε νέα τμήματα όπως των οικονομικών αναφορών και της πληροφορικής. Επιπλέον, η τελευταία κινητικότητα των εταιρειών με τις συγχωνεύσεις που έλαβαν χώρα πιέζουν ακόμη περισσότερο τον συνολικό αριθμό των υπαλλήλων του χώρου σε χαμηλότερα επίπεδα.

Παραγωγή ανά Υπάλληλο

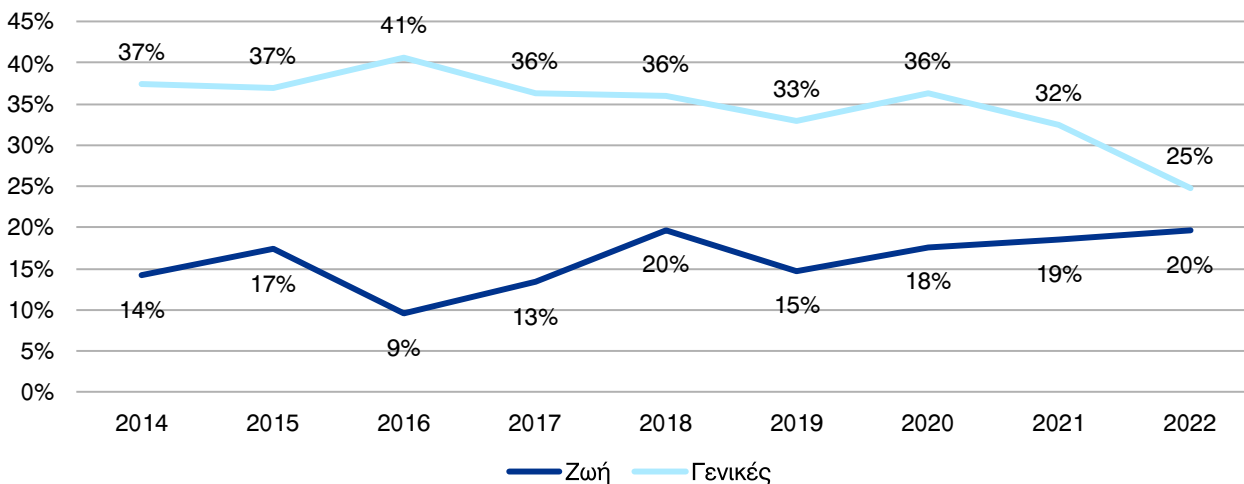
Η παραγωγή ανά υπάλληλο παρουσίασε μια μικρή αύξηση τόσο στις γενικές όσο και στις ζωής. Τα αποτελέσματα οφείλονται στο σταθερό αριθμό των υπαλλήλων αλλά και στην αύξηση της παραγωγής ασφαλιστρών για το 2022 (4%).

Μικτά Αποτελέσματα Εκμετάλλευσης (Gross Margin)

Η αρνητική απόδοση των επενδυτικών χαρτοφυλακίων στις Γενικές Ασφαλίσεις αλλά και η πίεση των τιμολογίων στον κλάδο αυτοκινήτων σε σχέση με την αύξηση των αποζημιώσεων επέδρασε αρνητικά στον δείκτη μεικτών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης ο οποίος διαμορφώθηκε στο 25% σημαντικά χαμηλότερος σε σχέση με διαχρονικό μέσο όρο του κλάδου (από το 2014).

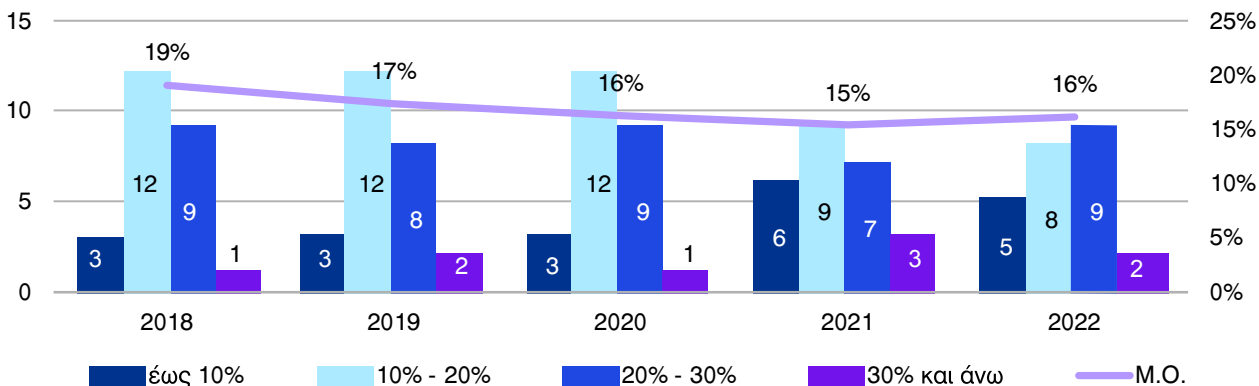
Στους κλάδους ζωής η μικρή αύξηση της παραγωγής το 2022 και η άνοδος των επιτοκίων, που επηρεάζει θετικά τα αποτελέσματα ιδίως σε εταιρείες με σημαντικά χαρτοφυλάκια, επέδρασαν θετικά στον μεικτό δείκτη αποτελεσμάτων.

Δείκτης Εξόδων

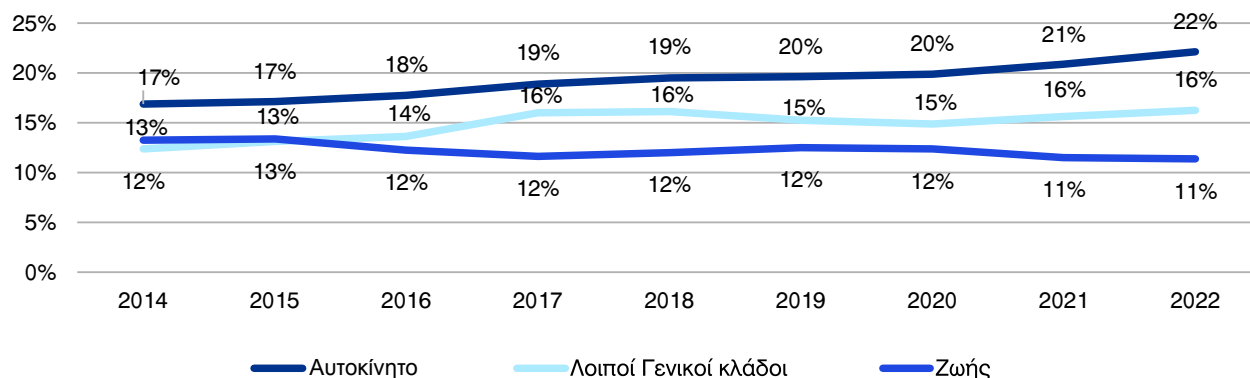
Η αύξηση της παραγωγής το 2022 οδήγησε στη συγκράτηση του δείκτη εξόδων με αύξηση μόνο κατά μια μονάδα στο 16%, ενώ η πραγματική αύξηση των λειτουργικών δαπανών κατά 8% ακολούθησε αυτή του ρυθμού του πληθωρισμού για το ίδιο έτος.

Η ανοδική πορεία των εξόδων αναδεικνύει την ανελαστικότητα του χαρακτήρα των δαπανών ιδιαίτερα με ό,τι σχετίζεται με τη διοίκηση, διαχείριση κίνδυνων και συμμόρφωση, ενώ η σταδιακή επαναφορά στα γραφεία και η επιστροφή στην κανονικότητα συμβάλει περαιτέρω στην άνοδο του κόστους λειτουργίας των εταιρειών. Το εξειδικευμένο προσωπικό που είναι δυσεύρετο ιδιαίτερα σε τομείς χρηματοοικονομικής αναφοράς και πληροφορικής και ο πληθωρισμός αποτελούν παράγοντες που πιέζουν τόσο τις ετήσιες αυξήσεις όσο και την καταβολή σχετικού premium κατά τις μετακινήσεις. Κατά συνέπεια από τα αποτελέσματα του 2022, δεν φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για μείωση του κόστους αυτού, αντίθετα αναμένεται αύξηση τα επόμενα έτη. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των εταιρειών είναι η απάντηση σε μεσο-μακροπρόθεσμο επίπεδο.

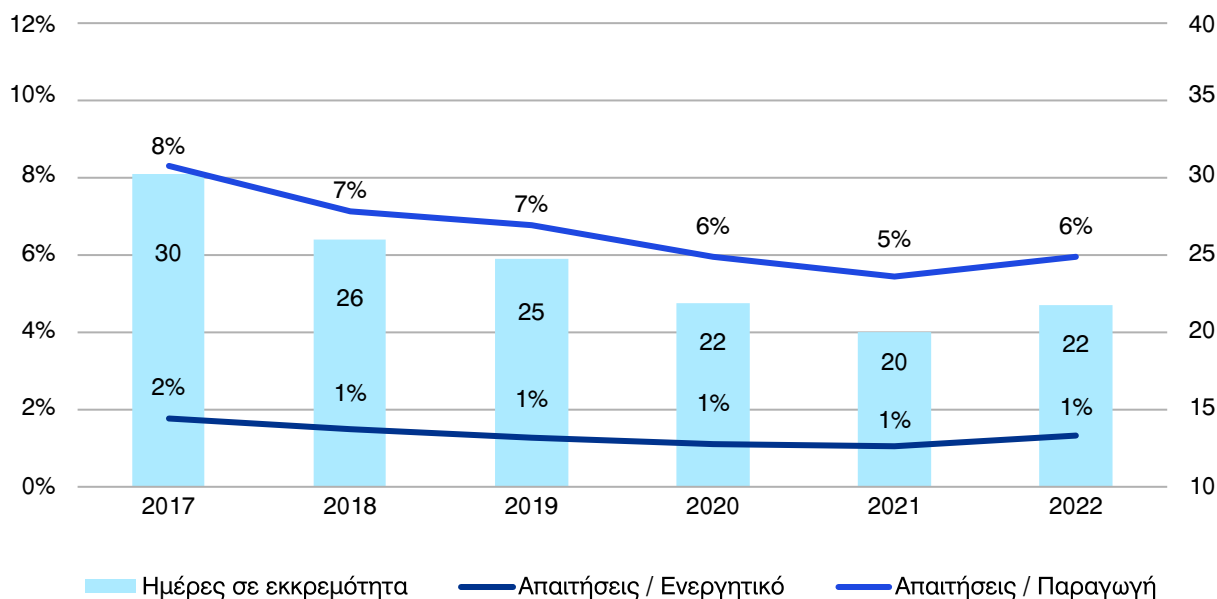
Δείκτης Δεδουλευμένων Προμηθειών (στο σύνολο παραγωγής με δικαίωμα)

Η αύξηση της παραγωγής ασφαλιστρών και ιδιαίτερα των πωλήσεων μέσω τραπεζικών δικτύων, βοηθά στη σταθεροποίηση των ποσοστών των δεδουλευμένων προμηθειών κυρίως στους κλάδους ζωής και λοιπών γενικών κλάδων. Αντίθετα στις ασφαλίσσεις αυτοκινήτου όπου κυριαρχεί το ανεξάρτητο δίκτυο πρακτόρων παρατηρούνται δυσκολίες στην πρόσκτηση νέων εργασιών ή ακόμη και στη διατήρηση των χαρτοφυλακίων γεγονός που οδηγεί στη σταδιακή αύξηση των προμηθειών. Κατά συνέπεια στον κλάδο αυτοκινήτου η συγκράτηση των τιμολογίων με την ταυτόχρονη αύξηση των προμηθειών οδήγησαν ανοδικά το δείκτη στο 22.1% από 20.8% το 2021.

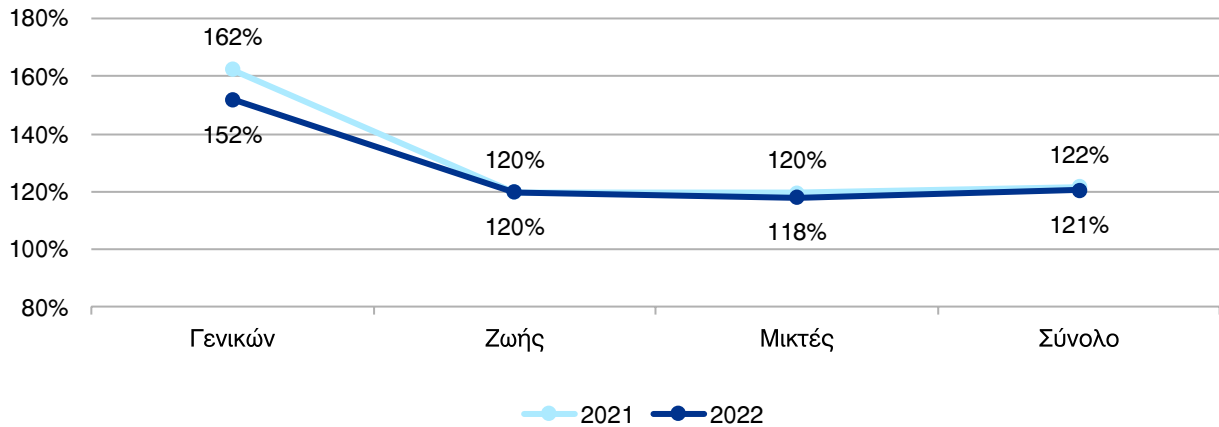
Δείκτης Εισπραξιμότητας

Ο δείκτης εισπραξιμότητας για πρώτη φορά έπειτα από σειρά ετών βελτίωσης παρουσιάζει μικρή άνοδο σε σχέση με τη προηγούμενη χρήση. Θεωρούμε το ύψος του 6% αρκετά υψηλό για τον κλάδο και εκτός ευρωπαϊκής πρακτικής όπου η είσπραξη των ασφαλιστρών προηγείται συνήθως της έκδοσης.

Δείκτης Ρευστότητας

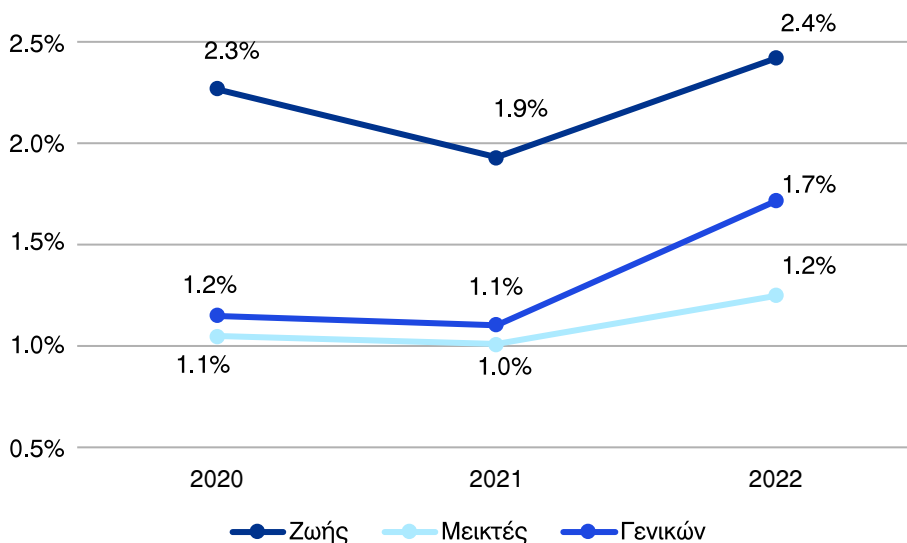
Χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές ο συνολικός δείκτης ρευστότητας των εταιρειών, ο οποίος παραμένει σε υψηλά επίπεδα και ελαφρώς μειωμένος στο σύνολο των κλάδων. Εντούτοις, ο δείκτης ρευστότητας των Γενικών σημειώνει μείωση 10 μονάδων σε σχέση με την προηγούμενη χρήση. Αυτό συμβαίνει διότι οι επενδύσεις μειώθηκαν ενώ ο παρονομαστής που είναι οι τεχνικές προβλέψεις παρέμεινε σχετικά σταθερός.

Απόδοση Επενδύσεων

Λόγω της αύξησης των επιτοκίων στο 2022 παρατηρούμε ότι το καθαρό εισόδημα επενδύσεων αυξήθηκε κατά 10% στο σύνολο των εταιρειών σε σχέση με το 2021 με τις εταιρείες Ζωής στο 9% ενώ στις λοιπές γενικές κατά 12%.

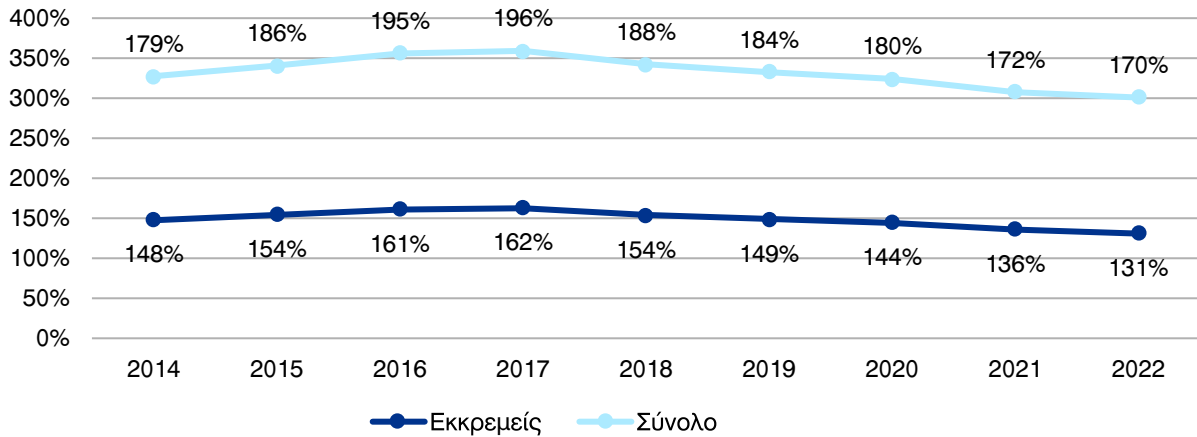
Η αύξηση των εσόδων επενδύσεων επηρέασε και τον δείκτη απόδοσης επενδύσεων παρότι η αξία του χαρτοφυλακίου (συνολικές επενδύσεις εκτός Unit Linked) μειώθηκε κατά 13% λόγω της πτώσης της τρέχουσας αξίας των ομολογιακών κυρίως χαρτοφυλακίων.

V. Αποθεματοποίηση

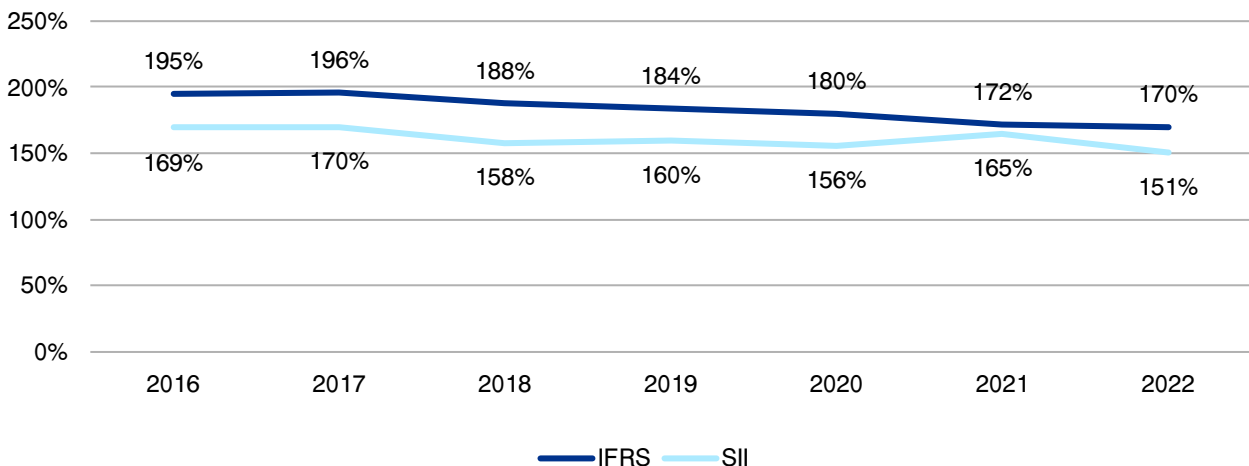
Δείκτης Αποθεματοποίησης (Σύνολο Γενικές Ασφαλίσεις)

Οι μεταβολές που παρατηρούνται στο δείκτη αποθεματοποίησης στις Γενικές Ασφαλίσεις τόσο στο δείκτη εκκρεμών αποζημιώσεων προς ασφαλιστρα (εκκρεμείς αποζημιώσεις προς Ασφαλιστρα) όσο και στο Συνολικό Δείκτη (εκκρεμείς και ΑΜΔΑ προς Ασφαλιστρα) από το 2017 και έπειτα είναι κυρίως συνάρτηση της αύξησης των ασφαλιστρών, διότι το επίπεδο των αποθεμάτων παρέμεινε σχετικά σταθερό μέχρι το 2020. Το 2022 σημειώνεται μείωση του δείκτη λόγω σταθεροποίησης του επιπέδου αποθεμάτων και αύξησης των ασφαλιστρών.

Δείκτης Αποθεματοποίησης - Σύγκριση ΔΠΧΑ vs Solvency II

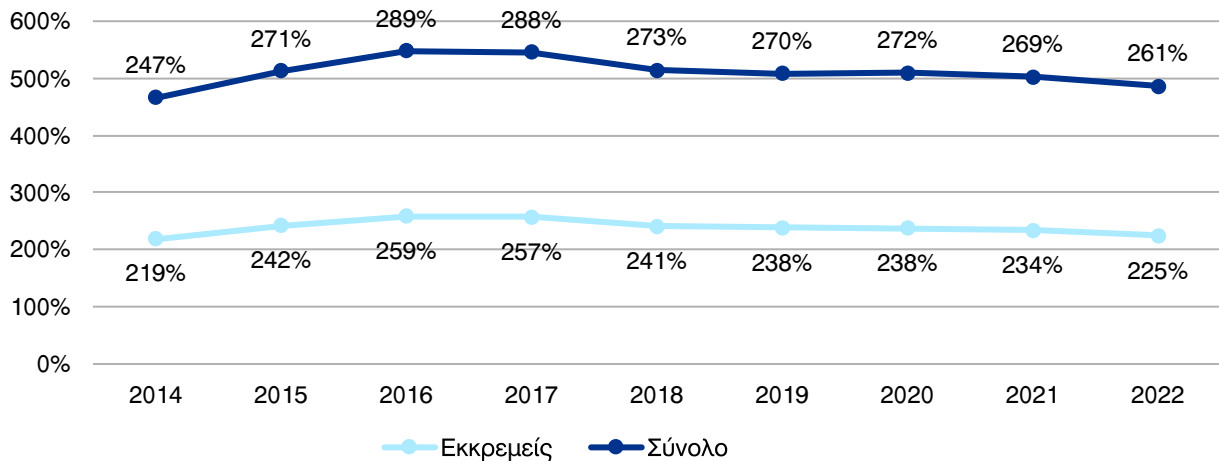
Όπως σχετικά είχαμε προβλέψει στις προηγούμενες εκδόσεις παρατηρούμε σύγκλιση μεταξύ των ασφαλιστικών προβλέψεων που απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις κατά ΔΠΧΑ με αυτές του Solvency II, καθώς οι εταιρείες προετοιμάζονται για το νέο λογιστικό πρότυπο ΔΠΧΑ 17 που απαιτεί επίσης υπολογισμό βέλτιστης εκτίμησης. Η διαφοροποίηση στη φετινή χρήση οφείλεται στα υψηλότερα επιτόκια που επηρεάζουν το ύψος των ασφαλιστικών αποθεμάτων (μείωση λόγω προεξόφλησης) κατά Solvency II, ενώ στις αναφορές με βάση το υπάρχον πρότυπο (ΔΠΧΑ 4) δεν υπάρχει προεξόφληση.

Δείκτης Αποθεματοποίησης (Αυτοκίνητο)

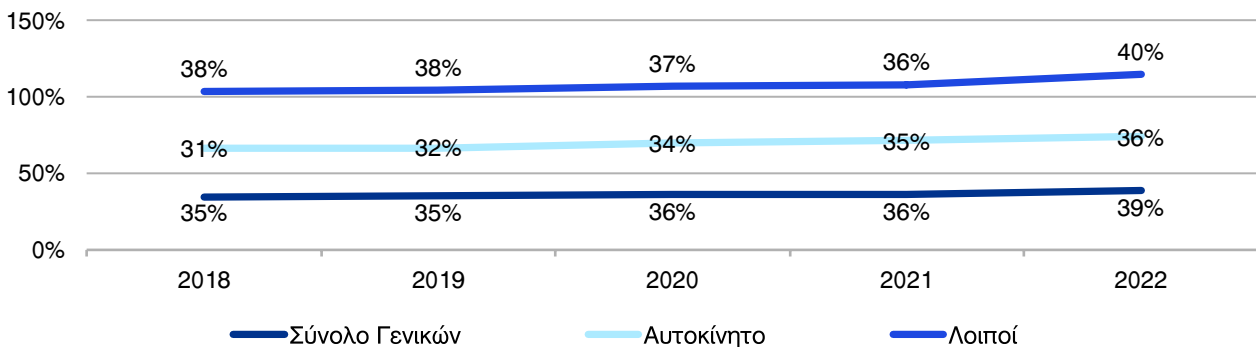
Όπως και στο σύνολο των γενικών ασφαλίσεων έτσι και στον κλάδο αυτοκινήτου, παρατηρείται μια σχετικά μικρή αλλά σταδιακή μείωση του δείκτη, όπου κυρίως λόγω καλής εμπειρίας τα προηγούμενα έτη πραγματοποιείται σταδιακή απελευθέρωση αποθεμάτων προηγούμενων χρήσεων (ως το 2020). Το ύψος ωστόσο των αποθεμάτων αυτοκινήτου παρέμεινε στα ίδια επίπεδα λόγω της αύξησης των αποζημιώσεων.

Ο δείκτης θα ήταν σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα αλλά ωστόσο διατηρείται στο ύψος αυτό λόγω της συγκράτησης των τιμολογίων.

Δείκτης Μη δεδουλευμένων Ασφαλίσεων

Ο δείκτης μη δεδουλευμένων ασφαλίσεων για το 2022 παρουσιάζει εμφανή ανοδική τάση η οποία κυρίως προέρχεται από τους λοιπούς γενικούς κλάδους με μια έκδηλη τάση για σταδιακή στροφή σε μεγαλύτερης ή ετήσιας διάρκειας συμβολαίων.

VI. Αποζημιώσεις

Στατιστικά στοιχεία Ατυχημάτων Σωματικών Βλαβών

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Αριθμός Οχημάτων σε κυκλοφορία	8,262,896	8,236,637	8,402,294	8,530,050	8,698,421	8,803,704
Σύνολο ατυχημάτων (Σωματικές Βλάβες)	10,848	10,737	10,712	9,083	10,454	11,199
Αριθμός Σωματικών Βλαβών / 100 χιλ οχήματα	131	130	127	107	120	127
Αριθμός θανατηφόρων ατυχημάτων	679	645	665	552	584	601
Αριθμός Θανατηφόρων ατυχημάτων/100 χιλ οχήματα	8.2	7.8	7.9	6.5	6.7	6.8
Αριθμός θανάτων	731	700	688	584	624	635

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

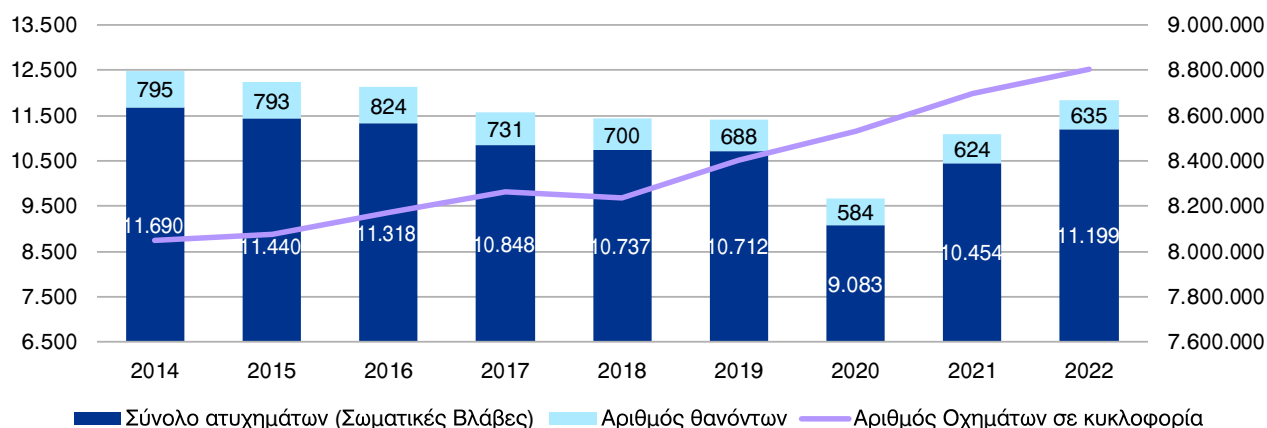
Εξέλιξη Ατυχημάτων

Συνεχίζει την ανοδική του πορεία από το 2020 - έτος πανδημίας - ο αριθμός του συνόλου των ατυχημάτων σωματικών βλαβών και στο 2022 (7% σε σχέση με το 2021 και 23% σε σχέση με το 2020) με τον αριθμό των θανατηφόρων ατυχημάτων και θανάτων σε επίσης ανοδική τάση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Τα τελευταία έτη και οι υλικές ζημιές δείχνουν ανοδική πορεία λόγω της αυξημένης κυκλοφορίας ιδιαίτερα εντός αστικού ιστού και της αύξησης του κόστους επισκευής όπως δείχνουν και τα στοιχεία σφοδρότητας της συχνότητας της ΕΑΕΕ.

Το 2021 υπήρξε αυξητική μεταβολή των οχημάτων σε κυκλοφορία κατά 2%. Ο αριθμός των οχημάτων σε κυκλοφορία συνέχισε να κινείται ανοδικά με το 2022 να αυξάνεται κατά 1.21% σε σχέση με το 2021.

Συμπερασματικά, πριν την κατασκευή ή/και βελτίωση των νέων αυτοκινητοδρόμων ο αριθμός των θανατηφόρων τροχαίων είχε σχέση με την κακή ποιότητα και επικινδυνότητα των δρόμων ενώ μετά την πανδημία φαίνεται να συνδέεται και με την αύξηση της κίνησης.

Ο αριθμός των θανατηφόρων ατυχημάτων παραμένει σημαντικά υψηλότερος με 57 ατυχήματα ανα εκατομμύριο πληθυσμού σε σχέση με τα 44 στο μέσο όρο της Ευρώπης.

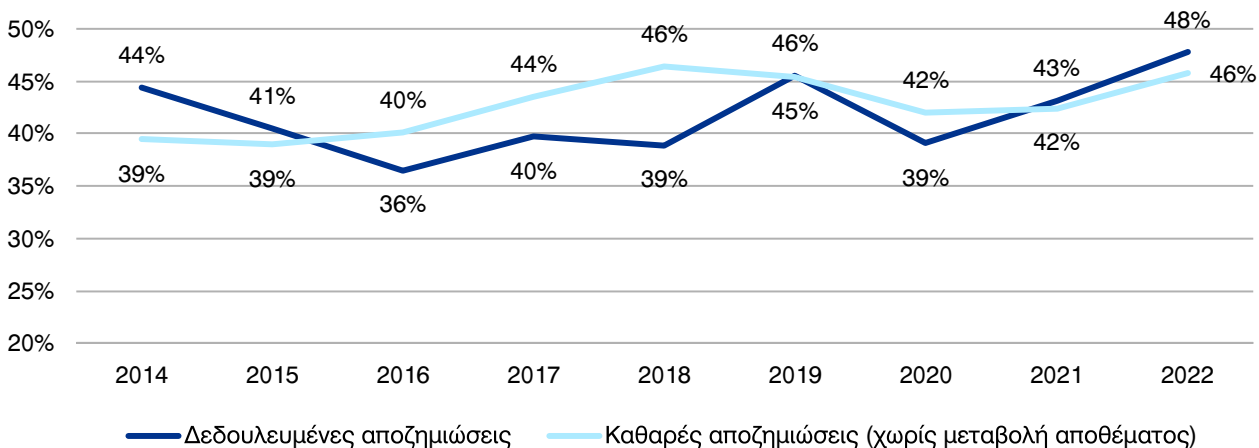

Δείκτης ζημιών Γενικών Ασφαλίσεων - καθαρές αποζημιώσεις (σωρευτικός)

Σημαντική αύξηση του δείκτη αποζημιώσεων παρατηρείται το 2022 λόγω κυρίως της αύξησης των αποζημιώσεων κατά 20% στο κλάδο αυτοκινήτου σε σχέση με το 2021.

Οι σημαντικές μεταβολές των αποθεμάτων σε προηγούμενες χρήσεις διαστρεβλώνουν τους δείκτες αποζημιώσεων.

Αν λάβουμε υπόψη τις καθαρές αποζημιώσεις ιδιαίτερα έως και το 2018 όπου οι μεταβολές αποθεμάτων ήταν αξιοσημείωτες, παρατηρούμε αυξητική πορεία του δείκτη αποζημιώσεων που είναι και το αναμενόμενο μετά και τις μειώσεις τιμολογίων που σημειώθηκαν τα προηγούμενα έτη και ιδιαίτερα στον κλάδο αυτοκινήτου αλλά και τη σταδιακή αύξηση των αποζημιώσεων τα τελευταία δυο έτη μετά την πανδημία.

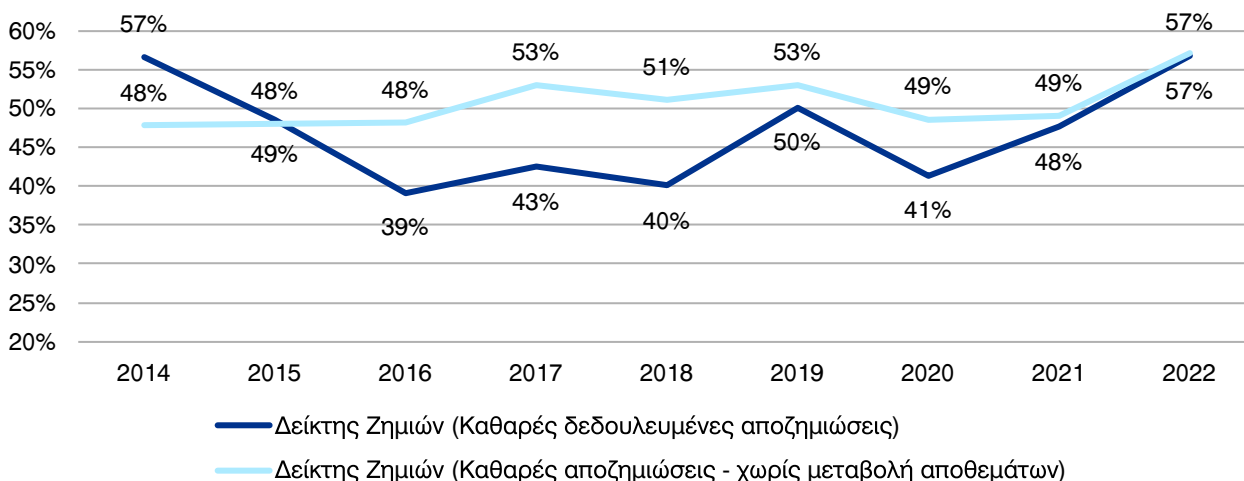

Δείκτης ζημιών Αυτοκινήτου - καθαρές αποζημιώσεις (σωρευτικός)

Η κατακόρυφη αύξηση του κόστους των αποζημιώσεων το 2022 κατά 20% σε συνδυασμό με το ισχύον 2% αύξησης των ασφαλίσεων, μετατόπισαν τον δείκτη αποζημιώσεων κατά 8 μονάδες στο 57% από 48%.

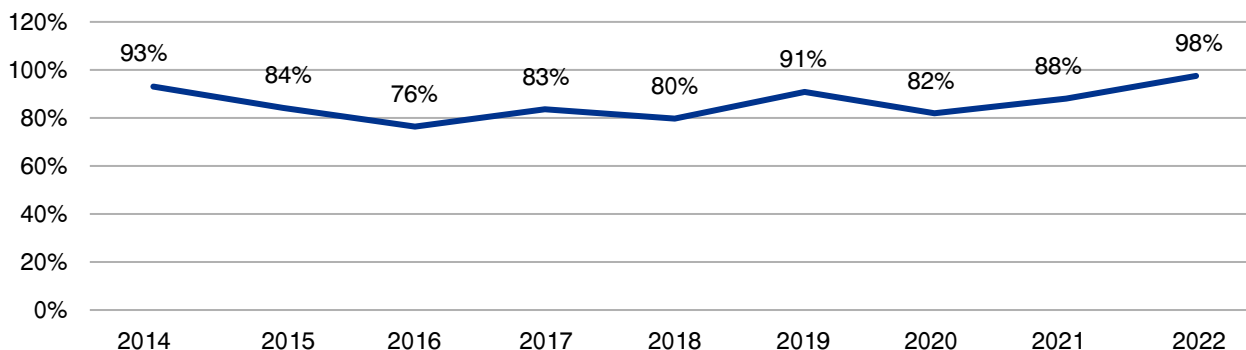
Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και με τα στοιχεία των τροχαίων ατυχημάτων από την ΕΛΣΤΑΤ. Οι ασφαλιστικές λόγω ανταγωνισμού δεν έχουν αναπροσαρμόσει τα τιμολόγια με βάση την εξέλιξη και το κόστος των αποζημιώσεων με αποτέλεσμα να συρρικνώνεται το περιθώριο κέρδους των εταιρειών.

Η απελευθέρωση αποθεμάτων που σημειώθηκε έντονα τα προηγούμενα έτη είτε λόγω παραγραφής πενταετίας είτε λόγω θετικής εμπειρίας επιδρά διαστρεβλωτικά στο δείκτη αποζημιώσεων στον κλάδο αυτοκινήτου ως και το 2018. Το 2019, όπου η μεταβολή των αποθεμάτων δεν ήταν σημαντική παρατηρούμε τη σταθεροποίηση του δείκτη στα μέσα επίπεδα του 50%-55% με το δείκτη να μειώνεται μέσα στην πανδημία στο 41% το 2020. Σύμφωνα με τα στοιχεία του δείγματος, ο δείκτης των αποζημιώσεων για το 2022 ανήλθε σε 57% που δείχνει σαφή τάση ανόδου και επάρκειας στα μέσα επίπεδα τα τελευταία δύο χρόνια.

Συνολικός Δείκτης αυτοκινήτου (Combined ratio)

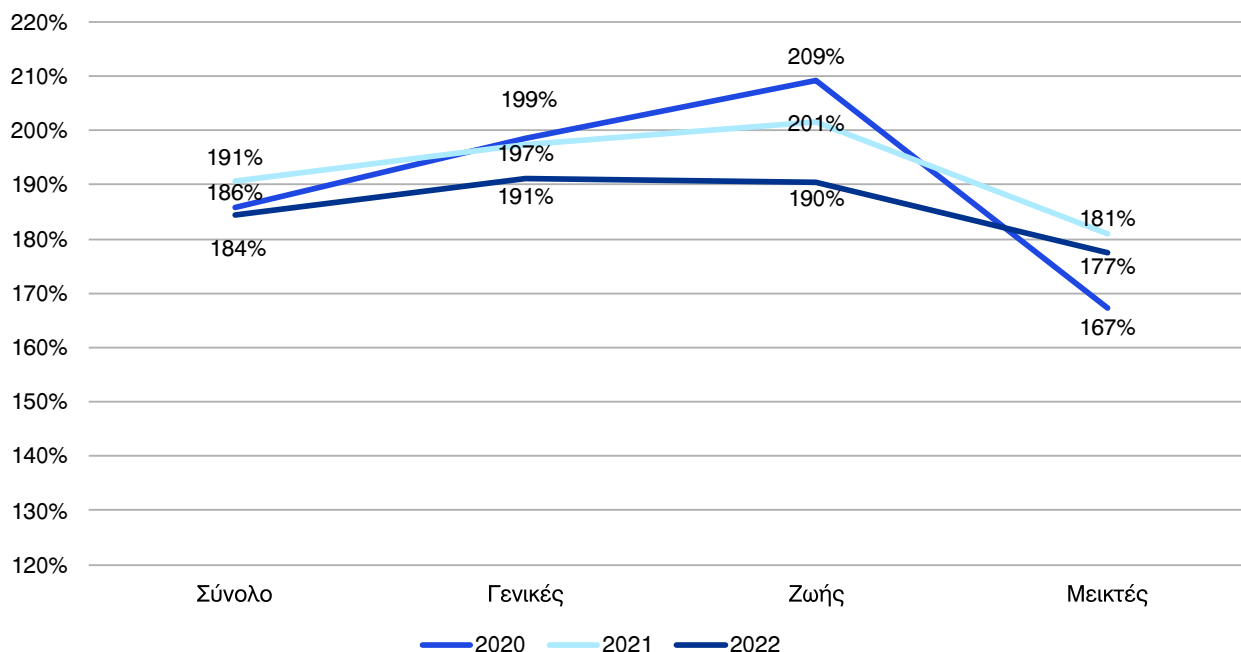
Λαμβάνοντας υπόψη το μέσο κόστος γενικών εξόδων των εταιρειών γενικών ασφαλίσεων μαζί με τα μεικτά δουλευμένα ασφάλιστρα και τις καθαρές δουλευμένες αποζημιώσεις του κλάδου αυτοκινήτων συνθέσαμε τον συνολικό δείκτη που απεικονίζει και το συνολικό κόστος και επομένως τη μεικτή κερδοφορία του κλάδου η οποία πλέον το 2022 είναι οριακή και χωρίς να υπολογισθεί και το όποιο κόστος αντασφάλισης.

VII. Φερεγγυότητα (Solvency II)

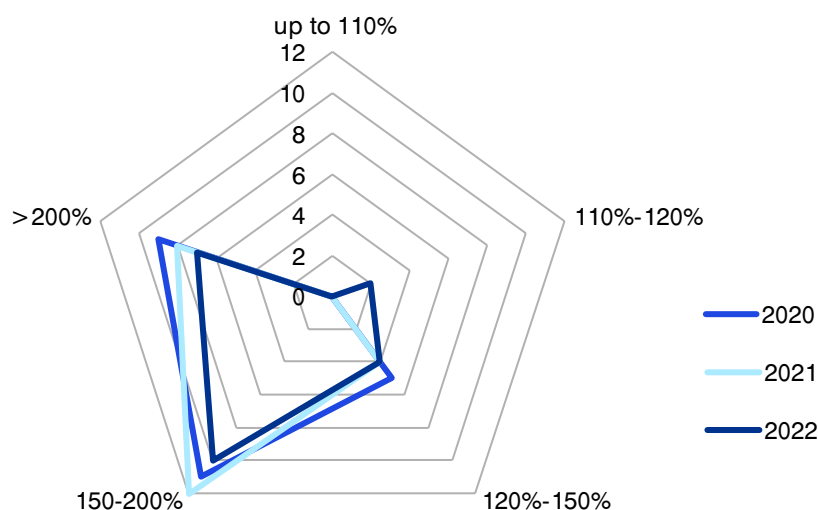
Δείκτης Φερεγγυότητας (SCR)

Ο δείκτης φερεγγυότητας SCR μειώθηκε σύμφωνα με τα στοιχεία του 2022 σε 184% από 191% το 2021 που οφείλεται κυρίως στην μείωση της αξίας των ομολογιακών χαρτοφυλακίων. Πιο αναλυτικά, ο κλάδος Ζωής μειώθηκε από 201% σε 190%. Επίσης, ο δείκτης του κλάδου των γενικών μειώθηκε από 197% σε 191%. Οι Ελληνικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις συνεχίζουν να διατηρούν υψηλή φερεγγυότητα και κεφαλαιακή επάρκεια.

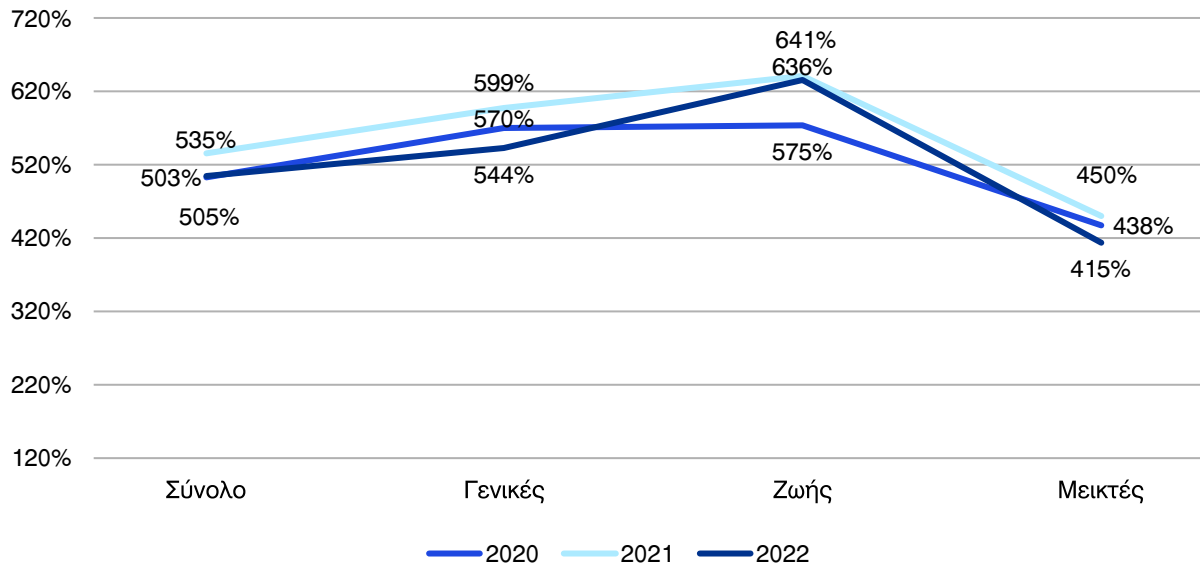
Δείκτης Κάλυψης Φερεγγυότητας (SCR) - Διαστρωματική ανάλυση

Η διαστρωματική ανάλυση δείχνει ότι οι εταιρείες διατηρούν υψηλό δείκτη SCR. Από επενδυτικής πλευράς το επίπεδο των 130% -150% θεωρείται βέλτιστο, ενώ από πλευράς εποπτικών αρχών επιθυμητό επίπεδο είναι αυτό του 150-200%. Το 2022 παρατηρούμε συνολική υποχώρηση σε χαμηλότερα επίπεδα SCR σε σχέση με το 2021 ενώ πλέον έχουμε παρατηρήσεις στο οριακό επίπεδο 110%-120% που δεν υπήρχαν τα προηγούμενα δύο έτη.

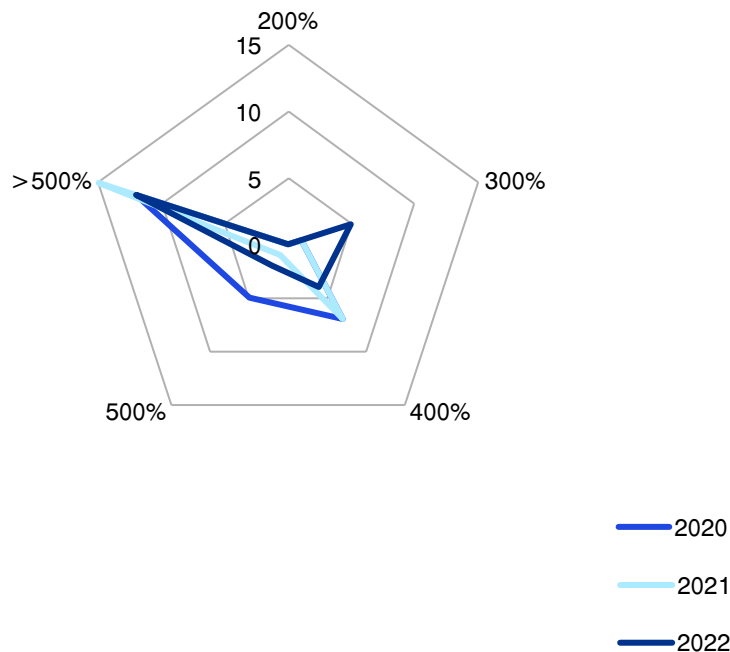
Δείκτης Ελάχιστης Κεφαλαιακής Απαιτήσης MCR

Οι εταιρείες διαθέτουν υψηλό δείκτη MCR. Το 2022 σε σύγκριση με το 2021 παρατηρούμε μετατόπιση των δεικτών σε χαμηλότερα επίπεδα αλλά εν τούτοις υψηλά.

Δείκτης Κάλυψης Φερεγγυότητας (MCR) - Διαστρωματική ανάλυση

Η διαστρωματική ανάλυση του MCR δείχνει ότι οι εταιρείες διαθέτουν υψηλό δείκτη. Το 2022 σε σύγκριση με το 2021 παρατηρείται μετατόπιση των δεικτών σε χαμηλότερα επίπεδα αλλά εν τούτοις ικανοποιητικά, καθώς στο σύνολο τους οι εταιρείες διαθέτουν δείκτες από 200% και άνω σε συνολικά επιλέξιμα ίδια κεφάλαια για την κάλυψη του MCR (eligible own funds to cover MCR).

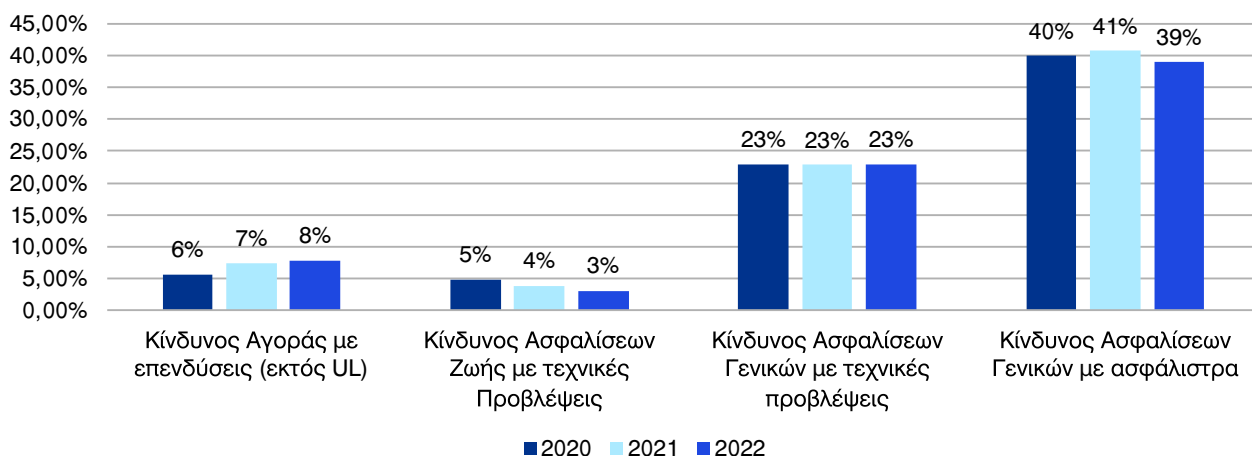
Ανάλυση Δείκτη Φερεγγυότητας ανά (βασικό) Κίνδυνο

Το 2022 διαφαίνεται σταθεροποίηση του δείκτη κινδύνου αγοράς μετά τη σημαντική αύξηση που παρατηρήθηκε το 2021 ακολουθώντας την αύξηση παραγωγής ζωής με επενδύσεις. Ο κίνδυνος ασφαλίσεων κατά ζωής έπεσε κατά 7 μονάδες σε σχέση με τη περσινή χρήση.

Κατηγορία Κινδύνων	Σύνολο %		Γενικές %		Ζωής %		Μεικτές %	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Κίνδυνος αγοράς	51%	51%	41%	46%	70%	66%	41%	43%
Κίνδυνος αθέτησης αντισυμβαλλομένου	10%	8%	13%	9%	7%	6%	11%	10%
Κίνδυνος ασφαλίσεων κατά ζωής	17%	23%	0%	0%	29%	38%	15%	20%
Κίνδυνος ασφαλίσεων κατά υγείας	17%	15%	2%	2%	12%	15%	25%	21%
Κίνδυνος ασφαλίσεων κατά ζημιών	35%	34%	73%	70%	0%	0%	46%	45%
Όφελος διασπορά / διαφοροποίησης	-36%	-38%	-28%	-27%	-25%	-31%	-46%	-46%
Κίνδυνος άυλων στοιχείων	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Βασικός δείκτης φερεγγυότητας SCR	94%	94%	101%	100%	92%	94%	92%	93%
Λειτουργικός Κίνδυνος.	8%	7%	7%	7%	8%	6%	9%	8%
Δυνατότητα απορρόφησης ζημιών από τεχνικές προβλέψεις	-1%	-1%	-4%	-3%	0%	0%	-1%	-1%
Δυνατότητα απορρόφησης ζημιών από αναβαλ. Φορολογία	-1%	-1%	-5%	-4%	0%	0%	0%	0%
Δείκτης Φερεγγυότητας SCR	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

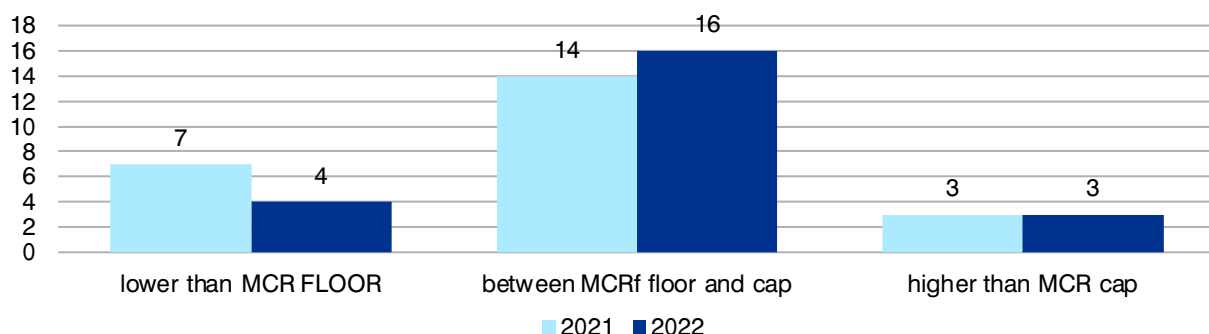
Συσχέτιση Μεγεθών μεταξύ Κινδύνων Φερεγγυότητας II και με κονδύλια οικονομικών καταστάσεων

Σταθεροποιητικές οι τάσεις στη συσχέτιση βασικών μεγεθών κινδύνων κατά Φερεγγυότητα II με κονδύλια των Οικονομικών Καταστάσεων.

Ονομαστική Θέση Ελάχιστης Κεφαλαιακής Απαιτήσης

Σε σχέση με την ονομαστική θέση ελάχιστης κεφαλαιακής απαίτησης τα στοιχεία του 2022 είναι σαφώς βελτιωμένα σε σχέση με το 2021.

Αναλύσεις και Συμπεράσματα

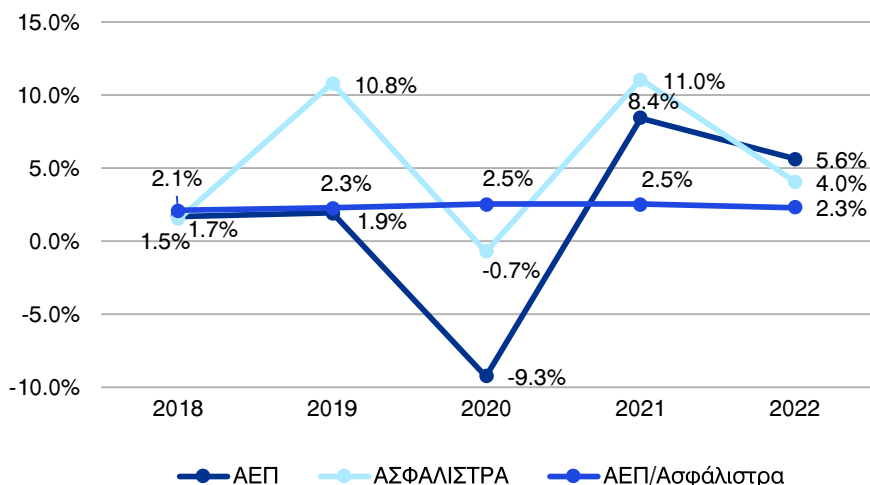

Η Έρευνα για τα αποτελέσματα της χρήσης 2022

Το 2022, με την οικονομία να έχει επανέλθει σε κανονικούς ρυθμούς, αποτέλεσε μια ακόμη ανοδική χρονιά για τον ασφαλιστικό κλάδο με αύξηση των εγγεγραμμένων ασφαλιστρών κατά 4% στα Ευρώ 4.8 δισ. περίπου (από Ευρώ 4.6 δισ. το 2021). Επίκεντρο ήταν οι ασφαλίσεις ζημιών οι οποίες αυξήθηκαν κατά 6% σε σχέση με το 2021, φτάνοντας σε Ευρώ 2.4 δισ., με την αστική ευθύνη οχημάτων να παρουσιάζει

οριακή αύξηση κατά 0.7% ενώ οι λοιποί κλάδοι κατά ζημιών με αύξηση 8.7%

Με αυτή την επίδοση ωστόσο, η αύξηση της ασφαλιστικής παραγωγής το 2022 στη χώρα μας δεν κατάφερε να ακολουθήσει ως ποσοστό την αντίστοιχη μεταβολή του ΑΕΠ που για το 2022 άγγιξε το 5.6%, με αποτέλεσμα η σχέση Ασφάλιστρα – ΑΕΠ να επιδεινωθεί περαιτέρω στο 2.3%.

Το 2022 ήταν μια δύσκολη χρονιά για τον ασφαλιστικό κλάδο τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

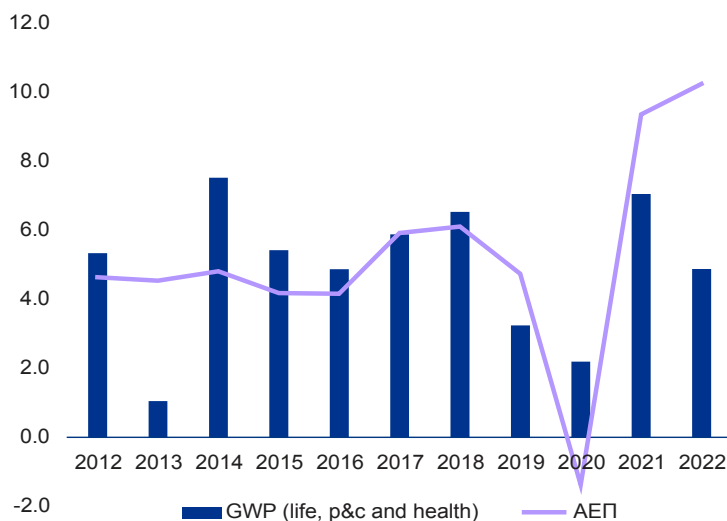
Η Ευρωπαϊκή ασφαλιστική αγορά κινήθηκε οριακά ανοδικά το 2022 κατά 1% σε σχέση με το προηγούμενο εξαιρετικό έτος ενώ υπολείπεται σημαντικά της αύξησης του ευρωπαϊκού ΑΕΠ που αυξήθηκε κατά 3.4% για το ίδιο διάστημα.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, σύμφωνα με την τελευταία

ανάλυση της ALLIANZ, τα μεικτά εγγεγραμμένα ασφαλιστρά (GWP), παρουσίασαν σημαντική αύξηση το 2022 σε σύγκριση με το 2021 αλλά συνεχίζουν να υπολείπονται της αντίστοιχης οικονομικής αύξησης (GDP) για το 2022.

Λαμβάνοντας την επίδοση της τελευταίας δεκαετίας (περίοδο 2012–2022), ο παγκόσμιος όγκος ασφαλιστρών αυξήθηκε κατά μέσο όρο 4.9% ετησίως (Πηγή: Allianz Research, 17 May 2023).

Τα Μικτά (εγγεγραμμένα) ασφαλιστρά (GWP) υπολείπονται της αύξησης του ΑΕΠ (GDP) το 2022 (Gross premium growth behind GDP growth in 2022)

Παγκόσμια Μικτά (εγγεγραμμένα) ασφαλιστρά GWP και ονομαστικό ΑΕΠ (ετήσια) αύξηση (σε %) (Global gross written premiums (GWP) and nominal GDP growth, y-o-y, in %)

Σημείωση: Χωρίς κλάδο υγείας
Πηγή: Έρευνα Allianz 17 Μαΐου 2023

Ίδια Κεφάλαια

Τα λογιστικά Ίδια Κεφάλαια υποχώρησαν σημαντικά το 2022 κατά 37% ή Ευρώ 1.6 δισ. (στα Ευρώ 2.7 δισ. από Ευρώ 4.3 δισ. το 2021) έχοντας απωλέσει την συσσώρευση κεφαλαίων της τελευταίας 7-ετίας. Οι αρνητικές αποτιμήσεις των χαρτοφυλακίων ομολόγων από την κατακόρυφη αύξηση των επιτοκίων ουσιαστικά απομείωσαν σημαντικά τα ίδια κεφάλαια των εταιρειών.

Η αρνητική επίπτωση της αύξησης των επιτοκίων στα εποπτικά κεφάλαια περιορίστηκε ωστόσο στο 11% με απώλεια κοντά στο Ευρώ 0.5 δισ. λόγω της αντίστοιχης ωφέλειας από την μείωση της βέλτιστης εκτίμησης των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων από την προεξόφληση. Οι διαφορές από χρηματοοικονομικές επιπτώσεις διακύμανσης επιτοκίων μεταξύ λογιστικών και εποπτικών καταστάσεων αναμένεται να συγκλίνουν σημαντικά με την υιοθέτηση του νέου λογιστικού προτύπου ΔΠΧΑ 17 που ήρθε σε εφαρμογή την 1 Ιανουαρίου 2023.

Θεωρητικά δεν υφίσταται ουσιαστικός λόγος ανησυχίας όσο οι ασφαλιστικές διαχειρίζονται αποτελεσματικά τον κίνδυνο ακυρωσιμότητας και διατηρούν επαρκή ρευστότητα κάλυψης των αναγκών τους και δεν υποχρεούνται σε ρευστοποίηση μακροπρόθεσμων τοποθετήσεων ομολόγων των οποίων τα κεφάλαια ανακτώνται με την λήξη τους.

Κέρδη προ φόρων

Η μέση κερδοφορία μειώθηκε δραστικά στα επίπεδα των Ευρώ 13 εκατ. σε σχέση με τα Ευρώ 17.5 εκατ. κατά μέσο όρο της τελευταίας διετίας. Η μείωση της κερδοφορίας συσχετίζεται με τις αρνητικές αποτιμήσεις επενδυτικών χαρτοφυλακίων και την αύξηση των αποζημιώσεων του κλάδου αυτοκινήτου.

Απόδοση κεφαλαίων

Η βελτίωση του δείκτη απόδοσης των Ιδίων Κεφαλαίων το 2022 στο 11% και ιδιαίτερα στις εταιρείες Ζωής στο 29% από 11% την προηγούμενη χρήση δεν συνδέεται όπως θα ανέμενε κανείς από την βελτίωση της κερδοφορίας αλλά από την δραστική μείωση των κεφαλαίων ως αποτέλεσμα της αρνητικής αποτίμησης των χρεογράφων που περιόρισαν δραστικά το ύψος των Ιδίων κεφαλαίων και επομένως μείωσαν τον παρονομαστή του δείκτη.

Λειτουργικά αποτελέσματα (μικτά)

Με 7 μονάδες πτώση κατέγραψαν τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης στις γενικές ασφαλίσεις στο 25% από 32% και 11 μονάδες την τελευταία διετία. Από την μια πλευρά η συνεχής και σταθερή αύξηση των αποζημιώσεων και ιδιαίτερα στο κλάδο των αυτοκινήτων, και από την άλλη η αύξηση των λειτουργικών εξόδων λόγω πληθωρισμού με

ταυτόχρονη συγκράτηση των τιμολογίων λόγω ανταγωνισμού, αποτελούν ένα εκρηκτικό μείγμα που μειώνει χρόνο με το χρόνο την κερδοφορία των εταιρειών του κλάδου. Αντίθετα στους κλάδους Ζωής, η αύξηση της παραγωγής και η βελτίωση των εσόδων επενδύσεων λόγω αύξησης των επιτοκίων συνέβαλαν κατά μια μονάδα στην άνοδο του 20% των μεικτών λειτουργικών αποτελεσμάτων του κλάδου. Ο κλάδος Ζωής παραμένει με χαμηλή κερδοφορία λόγω κυρίως της υγείας του κλάδου, όπου οι αναπροσαρμογές τιμολογίων αν και ενίοτε σημαντικές δεν καλύπτουν το αυξανόμενο κόστος και τον ιατρικό πληθωρισμό.

Γενικότερα παρατηρήθηκε αύξηση των γενικών εξόδων κατά 8%, κοντά στα επίπεδα του πληθωρισμού, που επηρέασε σημαντικά τα λειτουργικά αποτελέσματα δεδομένου ότι η όποια αύξηση τιμολογίων κινήθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα. Η διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα και η ζήτηση για εξειδικευμένα στελέχη κυρίως σε οικονομικές διευθύνσεις και στην πληροφορική για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων αναγκών πληροφόρησης και συμμόρφωσης αναμένεται να κρατήσει ψηλά το λειτουργικό κόστος. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των εταιρειών είναι η απάντηση σε μεσο-μακροπρόθεσμο επίπεδο.

Στην ίδια κατεύθυνση και οι προμήθειες παραγωγής στο αυτοκίνητο συμβάλλοντας στην αύξηση του λειτουργικού κόστους, όπου ανήλθαν πλέον στο 22% επί συνόλου παραγωγής (χωρίς δικαίωμα άνω του 25-26%), οι οποίες συνεχίζουν σταθερά την ανοδική τους πορεία από το 17% το 2021 στο 22% το 2022.

Επενδύσεις

Χωρίς αξιοσημείωτες μεταβολές στην σύνθεση των χαρτοφυλακίων με τα ομολογιακά χαρτοφυλάκια να παραμένουν κυρίαρχη τοποθέτηση αλλά με αυξανόμενο ενδιαφέρον ωστόσο και στα εταιρικά.

Η τρέχουσα αξία των χαρτοφυλακίων δέχτηκε ισχυρές απώλειες πάνω από τα Ευρώ 1.5 δισ. λόγω των αυξημένων επιτοκίων, τα οποία ωστόσο συνέβαλαν στην άνοδο των εσόδων από τοκομερίδια και από καταθέσεις και από νέες τοποθετήσεις.

Δείκτες αποζημιώσεων

Εκρηκτική άνοδο σε ένα μόλις έτος του δείκτη αποζημιώσεων στο αυτοκίνητο που ανήλθε πλέον 57% από 48% το 2021 και από 41% το 2020 κατά την δύσκολη πανδημική περίοδο η οποία βοήθησε στην αυξημένη κερδοφορία των εταιρειών. Η αύξηση της κίνησης των αυτοκινήτων εν τούτοις το 2021 και 2022 και η συγκράτηση των τιμολογίων συνέβαλε στην άνοδο του δείκτη. Η πορεία του δείκτη είχε προβλεφθεί από την ανάλυση μας το προηγούμενο έτος σε περίπτωση που εταιρείες δεν ακολουθούσαν πληθωριστικές αυξήσεις τιμολογίων.

Με δεδομένο το δείκτη αποζημιώσεων στο 57%, το τρέχον ύψος των τιμολογίων αλλά και την άνοδο των εξόδων (19%) και προμηθειών (22%) ο συνολικός δείκτης κόστους του αυτοκινήτου έφτασε το 98% (combined ratio) που καθιστά πλέον την κερδοφορία του κλάδου οριακή.

Δείκτες φερεγγυότητας

Το 2022 έκλεισε με μείωση κατά περίπου 11% στα Ίδια Κεφάλαια κατά Solvency II στα Ευρώ 3.5 δισ. από Ευρώ 3.9 δισ. ενώ ο βασικός δείκτης κάλυψης φερεγγυότητας SCR έχασε 7 μονάδες και ανήλθε στο 184% από 191% το 2021 λόγω κυρίως της αύξησης των επιτοκίων. Πιο αναλυτικά, ο κλάδος Ζωής μειώθηκε από 201% σε 190%. Επίσης, ο δείκτης του κλάδου των γενικών μειώθηκε από 197% σε 191%. Οι Ελληνικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις ωστόσο διατηρούν υψηλή φερεγγυότητα και κεφαλαιακή επάρκεια.

Ο πληθωρισμός - λόγω ότι η αποκλιμάκωση του καθυστερεί - και τα επιτόκια συνεχίζουν και το 2023 να είναι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία των ασφαλιστικών οργανισμών. Οι τρέχουσες συνθήκες της αγοράς, με αυξημένο πληθωρισμό και αυξημένα επιτόκια, αλλά και τους ορατούς πλέον κινδύνους από την κλιματική αλλαγή έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην τρέχουσα και μελλοντική χρηματοοικονομική απόδοση πολλών ασφαλιστικών εταιρειών.

Οι πιθανές επιπτώσεις από το ανωτέρω οικονομικό περιβάλλον που είχαμε αναφερθεί στην έκθεση μας για την προηγούμενη χρονιά είδαμε να επαληθεύονται στα στοιχεία των οικονομικών αναφορών του 2022. Σε αυτές τις επιπτώσεις περιλαμβάνονται το υψηλότερο κόστος των αποζημιώσεων και εξόδων, η απώλεια εύλογης αξίας των χαρτοφυλακίων επενδύσεων, η μείωση στους δείκτες κεφαλαίων και η διάβρωση του περιθωρίου κέρδους.

Αυτό που ευτυχώς δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα ήταν τυχόν αντίκτυπος στην αλλαγή συμπεριφοράς των ασφαλισμένων με αύξηση στις πρόωρες λήξεις κάτι που θα επηρέαζε σημαντικά τα αποτελέσματα των εταιρειών διότι θα απαιτούσε άμεση ρευστοποίηση επενδύσεων και κάλυψης της ζημιάς από τους μετόχους. Η καλή πορεία της οικονομίας στην Ελλάδα και η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού βοήθησαν προς αυτή τη κατεύθυνση.

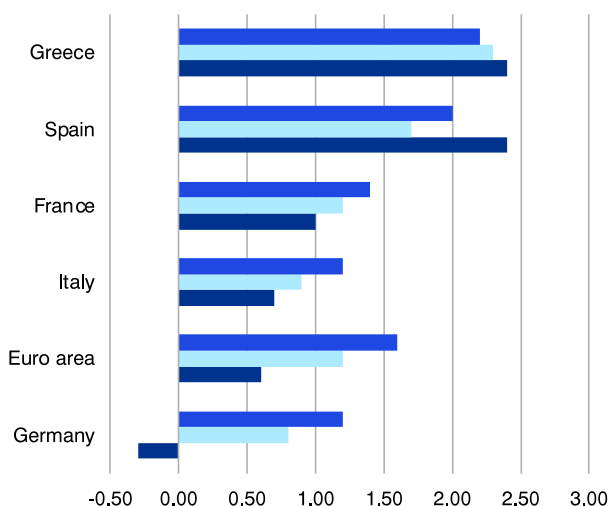
Οι οικονομικές εκτιμήσεις για πληθωρισμό και επιτόκια θα επηρεάζουν πλέον άμεσα τις Οικονομικές αναφορές με την υιοθέτηση του νέου λογιστικού προτύπου ΔΠΧΑ 17 με αντίκτυπο στις μελλοντικές ταμειακές ροές, το συμβατικό περιθώριο υπηρεσιών (CSM) και τις προσαρμογές κινδύνου (Risk Adjustment).

Οι ασφαλιστές πλέον καλούνται να ανταπεξέλθουν στα αυξανόμενα κόστη αποζημιώσεων, αλλά και στις πιέσεις σε όλα τα λειτουργικά έξοδα με κυριότερα τις αυξήσεις σε μισθούς και υπηρεσιών, τον αυξανόμενο ανταγωνισμό ιδιαίτερα στο κλάδο αυτοκινήτου από ασφαλιστικούς παρόχους με μειωμένα κόστη λειτουργίας και συμμόρφωσης αλλά και τις έντονες αυξήσεις του αντισταθμιστικού κόστους.

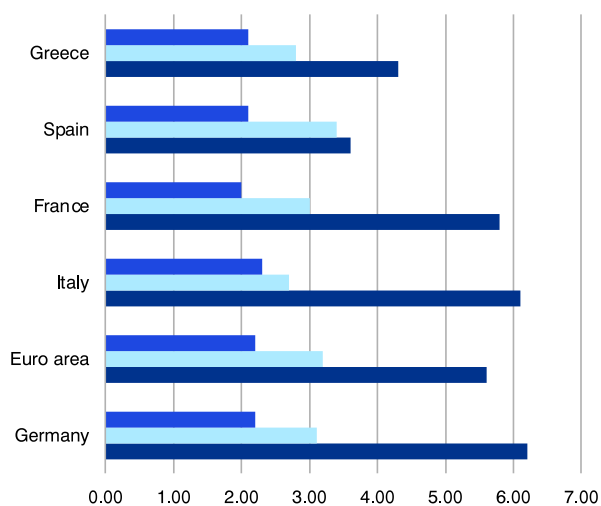
Σύμφωνα με την έρευνα της KPMG το 2022 η αύξηση των συνολικών λειτουργικών εξόδων ανήλθε στο 8% πλέον του 5% για το 2021, ενώ το κόστος των αποζημιώσεων στους κλάδους γενικών ασφαλίσων αυξήθηκε κατά 12%.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Commission (Autumn 2023) δείχνουν ότι η Ελλάδα θα έχει μια υπεραπόδοση σε σχέση με άλλες οικονομίες της Ευρωζώνης, γεγονός που ευνοεί τις συνθήκες για περαιτέρω αύξηση της παραγωγής.

Οικονομική Πρόβλεψη (GDP growth yoy%)

Οικονομική Πρόβλεψη (Inflation, yoy,%)

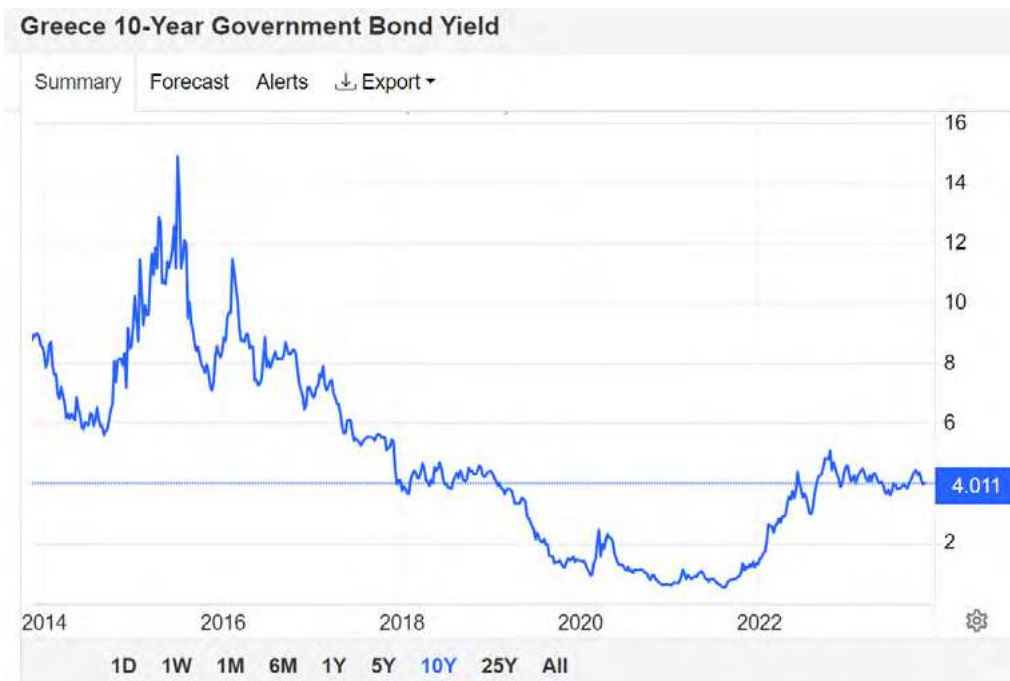
Source: Autumn 2023 economic forecast European Commission)

■ 2025 ■ 2024 ■ 2023

Τα **επιτόκια** παραμένουν σε υψηλά επίπεδα και επηρεάζουν τις αγορές σε πραγματικό χρόνο. Ο κίνδυνος επιτοκίου για τις ασφαλιστικές εταιρείες είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τον καθορισμό της κερδοφορίας.

Τυχόν σταθεροποίηση των επιτοκίων σε αυτά τα υψηλά επίπεδα βοηθά την κερδοφορία των εταιρειών ζωής, μέσω της τοποθέτησης επενδύσεων με καλύτερες αποδόσεις και την κάλυψη των υψηλών τεχνικών εγγυημένων επιτοκίων.

Απόδοση Ελληνικών Ομολόγων 10-Y (Greece 10Y Bond yield)

Πηγή: tradingeconomics.com

Υποχρεωτική ασφάλιση

Για να εξυπηρετεί το σκοπό της η ασφάλιση θα πρέπει να απαντά σε δύο σχετικές διαστάσεις:

Να είναι η κατάλληλη, δηλαδή να ασφαρίζει τους κινδύνους που πραγματικά υπάρχουν και πρέπει να ασφαλιστούν και για τη σωστή κάλυψη (να καλύπτει δηλαδή την πραγματική αξία) και **να είναι οικονομικά προσιτή**.

Η καθολική ασφάλιση σε ορισμένους κινδύνους εκτός από τα οφέλη της αύξησης της ασφαλιστικής διείσδυσης και διασποράς κινδύνου άρα και οικονομικότερων τιμολογίων, ίσως να μην εξυπηρετεί τη διάσταση της καταλληλότητας σε όλες τις περιπτώσεις. Με την έννοια ότι ενδέχεται να ασφαλιστούν περιουσίες ή κίνδυνοι όπου δεν υπάρχει ουσιαστικός κίνδυνος ή η αυτασφάλιση είναι πιο οικονομικά αποδεκτός τρόπος και κατά συνέπεια να προκύπτει κόστος που θα επωμισθεί μερίδα πολιτών με το πρόσχημα της (οικονομικότερης) ασφάλισης σε περιοχές με μεγαλύτερο κίνδυνο όπου η ασφάλιση είναι η κατάλληλη επιλογή.

Η ασφάλιση για να είναι κατάλληλη θα πρέπει να εξυπηρετεί τον ασφαλισμένο, την κοινωνία, και το κράτος-οικονομία.

Η υποχρεωτική ασφάλιση για να μπορεί να εξυπηρετεί όλα αυτά τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να πληροί κάποιες **βασικές προϋποθέσεις** όπως υγιής και επαρκής ανταγωνισμός, ικανότητα αντασφάλισης, επαρκή και κατάλληλα δεδομένα για την αξιολόγηση της συχνότητας και της σφοδρότητας των ζημιών με στόχο τη σωστή τιμολόγηση καθώς και την ομοιογένεια των κινδύνων που καλύπτονται.

Σε διαφορετική περίπτωση, αν δεν υπάρχουν ικανές και αναγκαίες συνθήκες και προϋποθέσεις η καθολική ασφάλιση θα εξυπηρετεί περισσότερο τις εταιρείες και την οικονομία μέσω των φόρων και λιγότερο τους ασφαλισμένους και την κοινωνία.

Σε άλλες περιπτώσεις η αυτασφάλιση έναντι ορισμένων ζημιών μπορεί να είναι πιο οικονομική από την αγορά ασφάλισης. Όσο πιο προβλέψιμη και μικρότερη είναι η απώλεια, τόσο πιο πιθανό είναι ένα

άτομο ή μια επιχείρηση να επιλέξει να αυτασφαλιστεί. Αντίθετα, όπως στις περιπτώσεις των ακραίων φυσικών φαινομένων, οι απρόβλεπτες συνθήκες και η σφοδρότητα των ζημιών καταδεικνύει την καταλληλότητα της ασφάλισης.

Τι ισχύει στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η υποχρεωτικότητα στην ιδιωτική ασφάλιση ήρθε με το Ν. 489/76 (Φ.Ε.Κ. Α' 331) «Περί Υποχρεωτικής Ασφάλισης των εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων αστικής ευθύνης», που εισήγαγε την υποχρεωτική ασφάλιση αστικής ευθύνης αυτοκινήτων έναντι τρίτων.

Σύμφωνα με τις νεότερες ανακοινώσεις της κυβέρνησης, από την 1η Ιανουαρίου 2024 καθίσταται υποχρεωτική η ασφάλιση φυσικών καταστροφών (πλημμύρα, σεισμός, πυρκαγιά) σε όλες τις επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των Ευρώ 2 εκατ., οπότε και θα παύσει να εφαρμόζεται η αποζημίωση από το κράτος.

Βάσει των ανωτέρων, η κάλυψη για ακραία φυσικά φαινόμενα καλύπτει τα κριτήρια καταλληλότητας για ιδιώτες και επιχειρήσεις.

Τι ισχύει στη Ευρώπη

Δεν υπάρχει ενιαία εφαρμογή σε υποχρεωτικές ασφάλισεις έκτος αυτής της αστικής ευθύνης οχημάτων, ανάμεσα στα κράτη της Ευρώπης.

Σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία, σχετικά με την ασφάλιση περιουσίας, αναφέρεται ότι είναι υποχρεωτική η ύπαρξη ασφάλισης αστικής ευθύνης «assurance responsabilité civile» για την κάλυψη ζημιών σε άλλο πρόσωπο ή περιουσία. Αυτό περιλαμβάνεται σε όλα τα συμβόλαια για το σπίτι και το περιεχόμενο τους και είναι το ελάχιστο επίπεδο ασφάλισης που απαιτείται για τους ιδιοκτήτες ακινήτων, συμπεριλαμβανομένων των ιδιοκτητών και των ενοικιαστών.

Στη Γερμανία είναι υποχρεωτική η ασφάλιση υγείας για όλους όσους μένουν στη Γερμανία για περισσότερους από τρεις μήνες. Η ασφάλιση κτιρίων και πυρκαγιάς είναι υποχρεωτική στην Ελβετία, ενώ η κάλυψη τόσο του περιεχομένου όσο και της ευθύνης είναι προαιρετική.

Συμπερασματικά, σε αντίθεση με την ασφάλιση αυτοκινήτου, η ασφάλιση κατοικίας δεν είναι νομική απαίτηση και δεν υπάρχουν ενιαίοι κανόνες και εφαρμογή στην Ευρώπη κάτι που πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να εξετασθεί και ιδιαίτερα όσον αφορά την αστική ευθύνη. Η απουσία ασφαλιστικής κάλυψης του ακινήτου αφήνει εκτεθειμένους τους ιδιοκτήτες σε πολλαπλούς κινδύνους ενώ σε περίπτωση έλευσης του κινδύνου επηρεάζει τους περισσότερο οικονομικά εύαλτους.

Προοπτικές και ασφαλιστική διείσδυση

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΑΕΕ για το πρώτο οκτάμηνο του 2023 οι ασφαλίσεις ζημιών συνεχίζουν την ανοδική πορεία με 11% και οι ασφαλίσεις ζωής με αντίστοιχο 10% ενώ τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ εκτιμούν το ΑΕΠ να κλείσει στο 2.4% για στο σύνολο του έτους και η μέση ετήσια μεταβολή πληθωρισμού Αυγούστου ανέρχεται στο 5.5% (9.7% στην αρχή του έτους).

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η ασφαλιστική αγορά το 2023 έχει υψηλότερη επίδοση από τα οικονομικά μεγέθη της χώρας καλύπτοντας και το κενό που άφησε από το 2022.

Βέβαια θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το κόστος της αντασφάλισης ίσως να οδηγήσει σε ένα βαθμό την αύξηση της παραγωγής στους λοιπούς κλάδους με κυρίαρχη την ασφάλιση περιουσίας που αποτελεσματικά μπορεί να αφήσει να αδιάφορους ή και να οδηγήσει σε χειρότερη θέση τους ασφαλιστές αν αυτοί δεν μπορέσουν να περάσουν το πρόσθετο κόστος στους ασφαλισμένους. Ωστόσο θα ήταν έλλειψη να μην αναφερθεί ότι ο καλύτερος πρεσβευτής της ασφάλισης είναι η στιγμή της αποζημίωσης. Οπότε τα γεγονότα των καστροφών του καλοκαιριού και ιδιαίτερα των πλημμυρών του Daniel, αναδεικνύουν την αξία της ασφάλισης που επηρεάζουν άμεσα την ασφαλιστική συνείδηση των πολιτών.

Η αποκλιμάκωση ωστόσο του πληθωρισμού δεν φαίνεται σε κάθε περίπτωση να είναι μια εύκολη περίπτωση καθώς αποτελεί πρόκληση για όλες τις επιχειρήσεις. Για τους ασφαλιστικούς οργανισμούς γενικών ασφαλίσεων και υγείας, η πρόκληση είναι ακόμη πιο οξεία, με τις αυξήσεις των ασφαλίσεων να υστερούν σε σχέση με το ποσοστό του πληθωρισμού, ενώ η σφοδρότητα και συχνότητα των αποζημιώσεων έχει εκτοξευθεί στο αυτοκίνητο και αυξάνεται συνεχώς.

Αν λάβουμε υπόψη τις εκτιμήσεις του ΑΕΠ για το 2024 και το 2025 στο 2.3% και την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στα τέλη του 2024 δε θα πρέπει να έχουμε υψηλές προσδοκίες για το ύψος της αύξησης της παραγωγής και την ενίσχυση της διείσδυσης της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα στα επόμενα έτη, με μόνη προϋπόθεση την προσδοκία αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος, εάν δεν αλλάξουν οι παράγοντες που συντηρούν το χαμηλό βαθμό διείσδυσης της σε σύγκριση με τις πιο αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες.

Τα στοιχεία διείσδυσης διαχρονικά είναι ενδεικτικά, στην Ελλάδα όπου η παραγωγή δεν έχει ξεπεράσει ίσως ποτέ το 2.5% στο ΑΕΠ την ίδια στιγμή που σε χώρες συγκριτικές με την Ελλάδα όπως η Ισπανία και Πορτογαλία να ξεπερνούν εύκολα το 5% ενώ σε πιο ασφαλιστικά ώριμες αγορές όπως της Ιταλία και Γερμανίας τα ποσοστά ξεπερνούν ακόμη και το 8% και 9%.

Μπορεί η ασφαλιστική αγορά να χαρακτηρίζεται από σημάδια **ανθεκτικότητας** στην πάροδο του χρόνου κάτι που αποδείχτηκε και στην περίοδο της οικονομικής κρίσης αλλά και της πανδημίας αλλά δεν έχει μπορέσει να εντοπίσει ή αντιμετωπίσει τους παράγοντες που θα συντελούσαν στην ουσιαστική **ανάπτυξη** του κλάδου και προσέλκυση νέων πελατών.

Ο προβληματισμός για το ποιοι είναι αυτοί οι παράγοντες που κρατούν καθηλωμένη την παραγωγή είναι διαχρονικός με διαφορετικές απόψεις και χωρίς ασφαλή συμπεράσματα. Ένας ειλικρινής απολογισμός θεωρούμε θα βοηθούσε την συζήτηση αυτή.

Η συζήτηση φαίνεται να επικεντρώνεται το τελευταίο διάστημα σε παράγοντες σχετικά με τη συνεισφορά της πολιτείας με την παροχή φορολογικών κυρίως κινήτρων για ασφάλιση φυσικών φαινομένων και της υγείας και την θεσμοθέτηση και επέκταση της υποχρεωτικής ασφάλισης όπως για την προστασία ακραίων φυσικών φαινομένων, περιουσίας και ακινήτου και αστική ευθύνη.

Υπάρχουν εντούτοις πολλοί περισσότεροι παράγοντες που δυνητικά θα επιδρούσαν θετικά στην ανάπτυξη του κλάδου πέρα από την υιοθέτηση κινήτρων και την καθολικότητα ορισμένων καλύψεων από την πολιτεία. Σε αυτούς συγκαταλέγονται παράγοντες που αφορούν και επηρεάζονται από τις ίδιες τις ασφαλιστικές εταιρείες όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η πελατοκεντρική προσέγγιση για σχεδιασμό και παροχή προϊόντων που είναι αφενός φθηνότερα και αφετέρου αντανακλούν καλύτερα τις προτιμήσεις και ανάγκες των καταναλωτών. Υπάρχουν όμως και δομικοί παράγοντες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας που εμποδίζουν την ανάπτυξη της ιδιωτικής ασφάλισης όπως ο γερασμένος πληθυσμός και υπογεννητικότητα που επηρεάζει την εμφάνιση νέων πελατών, το χαμηλό εισόδημα, την χαμηλή ή και ανύπαρκτη ασφαλιστική συνείδηση από μεγάλες μερίδες του πληθυσμού, το έλλειμμα εμπιστοσύνης λόγω παλαιών περιπτώσεων όπου η ιδιωτική ασφάλιση δεν μπόρεσε να ανταπεξέλθει στο ύψος των προσδοκιών των πολιτών, αλλά και η δεδομένη έλλειψη βασικής εκπαίδευσης των πολιτών, ίσως και από την σχολική περίοδο, περί οικονομικών, αποταμίευσης και ωφέλειας ασφάλισης.

Τεχνολογία και μετασχηματισμός

Ο ασφαλιστικός κλάδος υφίσταται σημαντικές αλλαγές, λόγω της ανάγκης προσαρμογής στις εξελισσόμενες ανάγκες των πελατών, στις τεχνολογικές εξελίξεις και στις αυξημένες ρυθμιστικές απαιτήσεις. Στην KPMG πιστεύουμε ότι ο ψηφιακός Μετασχηματισμός βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα των ασφαλιστικών εταιρειών στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο και μαζί με το ESG που αναμένεται να προσελκύσει το ενδιαφέρον του επενδυτή το επόμενο διάστημα.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός θεωρούμε ότι είναι απαραίτητος ώστε οι ασφαλιστές να παραμείνουν ανταγωνιστικοί και να προσαρμοστούν στη μεταβαλλόμενη δυναμική της αγοράς.

Η τεχνολογία όπως και σε άλλες αγορές αναμένεται να αλλάξει το τοπίο και στον τρόπο λειτουργίας των ασφαλιστικών οργανισμών. Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης θα επιφέρει ανατροπές από την ανάληψη κινδύνων ως τη διαχείριση και πληρωμή των αποζημιώσεων, προσφέροντας εξειδικευμένα προϊόντα και λύσεις που αντανακλούν τον σύγχρονο τρόπο ζωής και αναγκών των καταναλωτών.

Τάσεις σε Στρατηγική για Εξαγορές, Καινοτομία και Μετασχηματισμό

Τα χαμηλά επιτόκια ως τις αρχές του 2022 ήταν αναμέσα στους παράγοντες που οδήγησαν στην έντονη δραστηριότητα των συγχωνεύσεων και εξαγορών και ανασφαλίσσεων. Είδαμε την στρατηγική αυτή στην Ελλάδα να πραγματοποιείται με σημαντικές εξαγορές της AXA από την Generali, της Metlife από την NN αλλά και της Ευρωπαϊκής Πίστης από Allianz, οι οποίες είχαν ως κύριο στόχο τη δημιουργία μεγαλύτερων οργανισμών, τις οικονομίες κλίμακος και την αντοχή στο αναμενόμενο έντονο ανταγωνισμό.

Είχαμε επίσης επισημάνει στην προηγούμενη έκθεσή μας ότι η διατήρηση των επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα αλλά και η ενασχόληση των οικονομικών υπηρεσιών με την υλοποίηση του ΔΠΧΑ 17 θα μείωνε τη διάθεση για εξαγορές ή οποιοσδήποτε σημαντικές συναλλαγές αγοράς ή πώλησης κάτι που επιβεβαιώθηκε το 2023 με τον περιορισμό των σημαντικών συναλλαγών στην εξαγορά της Υδρογείου από την Reale.

Και η παγκόσμια κινητικότητα μειώθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2023, περιοριζόμενο περισσότερο στην αγορά τον ΗΠΑ.

Οι διεθνείς επενδυτές φαίνεται να πιέζουν για ομογενοποίηση στην διανομή ασφάλισης, πίεση στην αναπτυξιακή δυναμική, επενδύσεις στον στρατηγικό μετασχηματισμό, την πελατοκεντρική προσέγγιση και γενικότερα μέσω της χρήσης προηγμένων επιχειρηματικών μοντέλων.

Πιστεύουμε ωστόσο ότι η κινητικότητα θα συνεχίσει και ίσως ενταθεί πάλι στην επόμενη 2-ετία με την σταθεροποίηση ή και πτώση των επιτοκίων, την σταθεροποίηση της οικονομίας, υποστηριζόμενη από την ανακατάταξη της αγοράς από τις τελευταίες κινήσεις, την αύξηση του έντονου ανταγωνισμού, του αυξανόμενου κόστους ανασφάλισης που ίσως οδηγήσει μικρούς παίχτες εκτός αγοράς, και των επενδύσεων που απαιτούνται για τον αναγκαίο μετασχηματισμό των επιχειρήσεων.

Σημαντική πληροφορία

Η ανάλυση των αριθμοδεικτών που προκύπτουν από τις Οικονομικές Καταστάσεις και λοιπές οικονομικές αναφορές δεν αποτελεί από μόνη της εργαλείο για την αξιολόγηση των επιχειρήσεων ή για τη λήψη αποφάσεων. Η KPMG δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια και ορθότητα των στοιχείων των πηγών πληροφόρησης και τη χρησιμοποίηση των δεικτών ή σχολιασμών πέραν της γενικής ανάλυσης της ασφαλιστικής αγοράς στο σύνολό της και όχι σε επιμέρους στοιχεία ή εταιρείες. Επισημαίνεται ότι ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων της ανάλυσης σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί υπαινιγμό για την αποδοτικότητα ή φερεγγυότητα των επιχειρήσεων στην ελληνική αγορά. Η ανωτέρω ανάλυση δεν αποτελεί βάση για επενδυτική επιλογή. Οι επενδυτές ή οι ασφαλιζόμενοι θα πρέπει να συμβουλευούνται από επαγγελματίες του χώρου πριν από κάθε επιλογή τους. Πηγές πληροφόρησης: Ανάλυση KPMG, ετήσιες Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις, Εκθέσεις Φερεγγυότητας και Χρηματοοικονομικής Κατάστασης, ΕΑΕΕ, Insurance Europe, ΕΙΟΠΑ, IMF, στοιχεία από εταιρικά και λοιπά web sites.

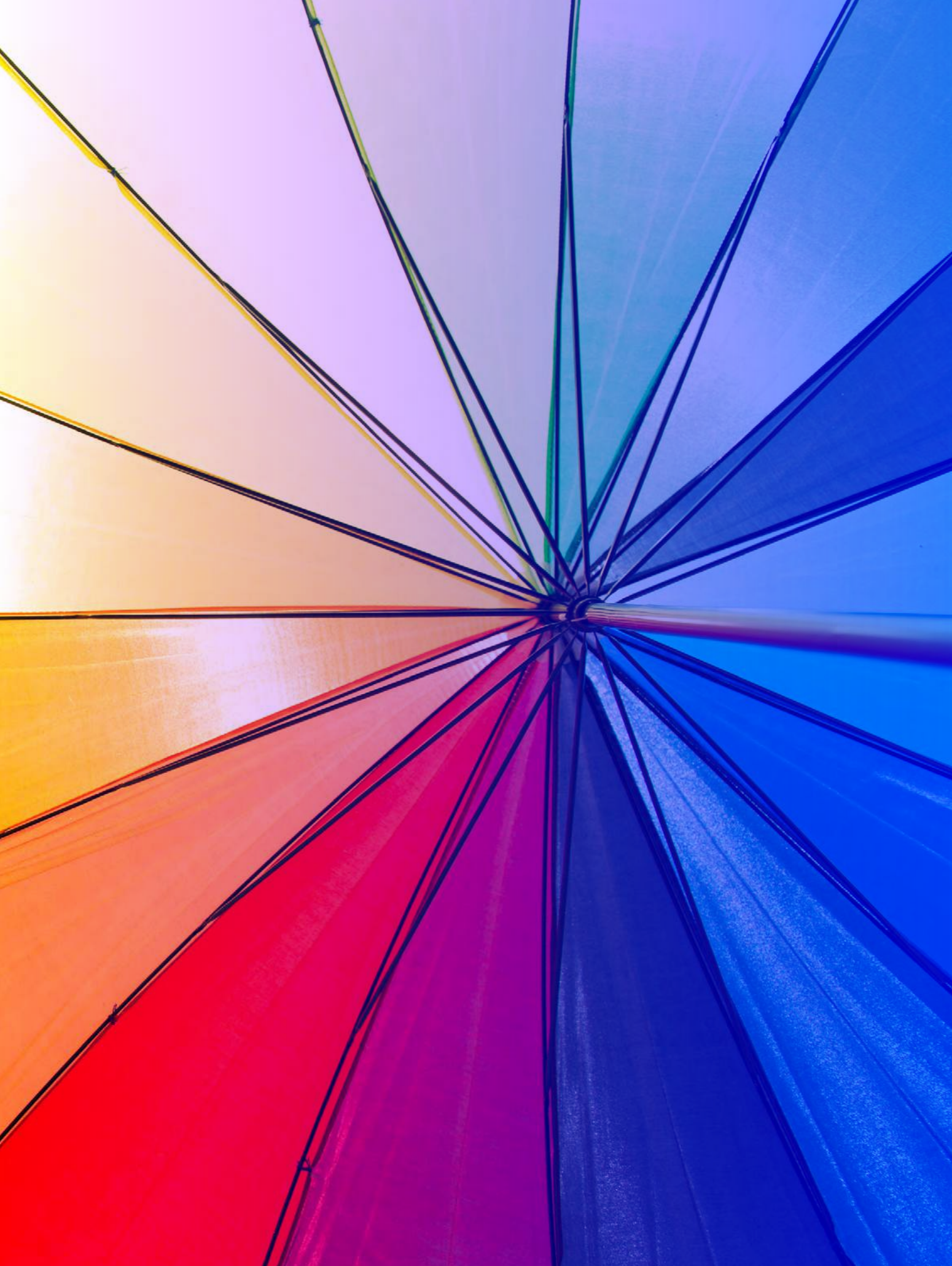
Σχετικά με την KPMG International

Η KPMG είναι ένας παγκόσμιος οργανισμός ανεξάρτητων εταιρειών παροχής Ελεγκτικών, Φορολογικών και Συμβουλευτικών υπηρεσιών. Οι εταιρείες μέλη της KPMG International Limited («KPMG International») δραστηριοποιούνται και παρέχουν επαγγελματικές υπηρεσίες με την επωνυμία «KPMG». Ο όρος «KPMG» μπορεί να αναφέρεται σε ξεχωριστές εταιρείες μέλη του οργανισμού της KPMG ή σε μια ή περισσότερες από τις εταιρείες μέλη ταυτόχρονα. Οι εταιρείες της KPMG δραστηριοποιούνται σε 143 χώρες και περιοχές, ενώ απασχολούν στις εταιρείες-μέλη παγκοσμίως περισσότερους από 265 000 συνεταίρους και εργαζομένους. Κάθε εταιρεία της KPMG είναι μια νομικά διακριτή και αυτοτελής οντότητα και αυτοχαρακτηρίζεται ως τέτοια. Κάθε εταιρεία-μέλος της KPMG είναι υπεύθυνη για τις δικές της υποχρεώσεις και ευθύνες. Η KPMG International Limited είναι ιδιωτική Αγγλική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με εγγυητικές εισφορές. Η KPMG International Limited και οι σχετικές με αυτή οντότητες δεν παρέχουν υπηρεσίες σε πελάτες. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη δομή μας μπορείτε να επισκεφθείτε τη σελίδα home.kpmg/governance.

Η KPMG στην ελληνική αγορά

Με περισσότερα από 50 χρόνια δράσης στην Ελλάδα, παρέχουμε μέσω 4 εταιρειών, ολοκληρωμένες ελεγκτικές, φορολογικές, λογιστικές, νομικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ελληνικές και διεθνείς εταιρείες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Απασχολούμε στα γραφεία μας στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη περισσότερα από 750 άτομα, υψηλού επιπέδου επαγγελματίες, με σημαντική και εξειδικευμένη εμπειρία. Είμαστε πιστοποιημένη εταιρεία κατά τα διεθνή πρότυπα ISO 27001:2013 και ISO 9001:2015 ενώ παράλληλα διαθέτουμε και εσωτερικό Διεθνές Σύστημα Ποιότητας καθώς και Σύστημα Διαχείρισης Κινδύνων το οποίο εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια υλοποίησης έργων που αναλαμβάνουμε.

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε:

Φίλιππος Κάσσοσ
Γενικός Διευθυντής
Ελεγκτικό Τμήμα,
Ασφαλιστικές Υπηρεσίες
KPMG στην Ελλάδα
pkassos@kpmg.gr

Βασιλική Σκέλλα
Αναπληρώτρια Γενική Διευθύντρια
Αναλογιστικές και Ασφαλιστικές Υπηρεσίες
KPMG στην Ελλάδα
vskella@kpmg.gr

KPMG

ΑΘΗΝΑ

Λεωφόρος Συγγρού 44
117 42 Αθήνα
Τηλ.: +30 210 6062100
Fax: +30 210 6062111

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αγίας Αναστασίας & Λαέρτου
Philippos Business Center
Τ.Θ. 8405, 57001 Θέρμη
Τηλ.: +30 2310 55 09 96
Fax: +30 2310 54 36 70

e-mail: info@kpmg.gr
kpmg.com/gr

kpmg.com/socialmedia

ΓΕΜΗ 001352601000

© 2023 KPMG Ορκωτοί Ελεγκτές Α.Ε., Ελληνική Ανώνυμη Εταιρεία και μέλος του διεθνούς οργανισμού ανεξάρτητων εταιρειών-μελών της KPMG συνδεδεμένων με την KPMG International Limited, ιδιωτική Αγγλική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με εγγυητικές εισφορές. Με την επιφύλαξη κάθε δικαιώματος.

Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν είναι γενικής φύσης και δεν προορίζονται να αντιμετωπίσουν τις περιστάσεις οποιουδήποτε συγκεκριμένου ατόμου ή οντότητας. Παρόλο που καταβάλλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια να παρέχουμε ακριβείς και έγκαιρες πληροφορίες, δεν μπορούμε να εγγυηθούμε ότι αυτές οι πληροφορίες είναι ακριβείς την ημερομηνία παραλαβής τους ή ότι θα συνεχίσουν να είναι ακριβείς στο μέλλον. Κανένας δεν πρέπει να ενεργεί βάσει αυτών των πληροφοριών χωρίς κατάλληλη επαγγελματική συμβουλή και χωρίς ενδελεχή εξέταση της συγκεκριμένης κατάστασης.

Το όνομα και το λογότυπο της KPMG είναι εμπορικά σήματα που χρησιμοποιούνται με άδεια του διεθνούς οργανισμού της KPMG από τις ανεξάρτητες εταιρείες-μέλη.